

Theodoreti epistolæ, prima inter editas a Sirmondo vigesimo quarto numero censetur; altera in quinta synodo reperitur; tertia apud Marium Mercatorem, quo interprete nunc primum editur. Ex prima intelligitur quantam ille sui opinionem apud omnes fecerat; ex secunda, non venisse ad concilium Ephesinum, præpter adversam valetudinem; ex tertia, pertinaciter adhæsisse Nestorio; neque umquam in ejus damnationem consensisse, etiam cogente per Aristolaum tribunum Theodosio.

Mirum sane, quod scribit Baronius (*Ad ann. 431, num. 185*), impulsum fuisse Andreæ a Joanne Antiocheno, post solum concilium, ad scribendum contra Cyrilli capitula, tulisseque eam pro impietate mercedem, ut ex monacho Constantinopolitano Samosatenus episcopus fieret: nam primo Constantinopolitanus ille monachus, post pacem Ecclesiarum, cum ad eum scriberet Theodoretus, adhuc erat monachus. Deinde Liberatus tradit, statim acceptis Cyrilli litteris, Nestorium a Joanne petisse, ut a suis argui capitula curaret, i lipsumque refert ex Liberato Baronius ad ann. 430. Denique Theodoretus ante concilium se scripsisse testatus est; et ostendimus utrique a Cyrillo responsum ante ipsum quoque concilium. Cyrillus certe Theodoro respondit, velut homini ignoto: qui vero fuisset post concilium, cum Theodoretus rem schismaticorum, vel unus, vel inter primos promoveret? Postremo Andreæ Theodoretus jam episcopum, et quidem non ita pridem factum, Epheso litteris convenit.

Incertum quousque vitam protraxerit, nam quod habet Theodorus lector: *Rabbanus Edessenus episcopus cæcus erat; Andreas vero Samosatenus accusavit eum, quasi contra duodecim capita Theodoreti scripsisset* (*Lib. II Collectaneorum, t. II Bibliothec. Patrum*). Nihil potest ad chronologiam conducere, cum nihil sit Collectaneis hujus viri perturbatis. Non supervixit sane ad annum usque 431, quo concilium Chalcedonense habitum est. In eo enim legitur nomen Rufini Samosatensis, qui, cum centesimo vigesimo primo loco sententiam dixerit, inter plures sexcentis episcopos, non ita pridem debuit Samosatensem Ecclesiam regere, quandoquidem credibile est pro ratione ordinationis recensitos esse Patres. Quare vix Andreæ reor ad usque ann. 440 vitam produxisse.

Methodus porro quam in hoc opere servat ista fere est. Cyrillum arguit non tam erroris, quam quod pugnancia sit locutus; quod vocibus inconsultis et ambiguis utatur; et quod maligne forte aliquid latentis erroris dissimulet.

Ex duobus autem dumtaxat operibus Cyrilli depromit loca, quæ anathematismis opponat, ex epistola nempe ad Aegypti monachos, et homilia paschali 17, illamque primi toni nomine, istam secundi appellat. Nam ista duo fuerunt aperti cum Nestorio dissidii prima velut indicia, et quasi belli classica, fuerunt et ubique gentium notissima, cum propter homiliae communitatem, tum maxime ob epistolæ factam de industria per urbes, et Constantinopoli maxime, cui Andreas scribebat, disseminationem.

Observandum sub finem, admodum pauca ab Andrea asserti quæ bonum sensum ferre non possint: quare non ita discrepare ipsum a Cyrillo, quin facile, si contentionis studium absit, conciliari queat: asserti dico, quia sententiam Orientalium velut Nestorii nomine anathematismis appetitam subinde exponit, ut hæc elucubratio non tam impugnatio hominis alicujus videri possit, quam vel defensio judiciumque Orientalis synodi, vel sententia de anathematismis, tamquam sibi contradicentibus.

Atque hæc causa fuit cur Cyrillus, etsi interdum irascatur, propter importunitatem obrectatorum, mitius tamen cum Andrea quam cum Theodoro agat; in illo enim provinciam unam totam, in isto singularem personam, et eam quidem sibi ignotam spectavit.

SANCTI CYRILLI

ALEXANDRINI EPISCOPI

APOLOGETICUS PRO DUODECIM CAPITIBUS

ADVERSUS ORIENTALES EPISCOPOS,

quorum nomine Andreas Samosatenus objectiones scripserat.

Interprete Mario Mercatore.

Quæ suam mentem Deo ter [Baluz. om. ter] sancto de- A lum, de his tantis talibusque reticere; itaque cum
vovere festinant, et veritatis cupiunt inherere dog-
matibus, aspernantur quidem sceleratorum heretico-
rum profanos vanosque [Baluz. novosque] sermones;
intendentes autem intestinum arcanumque mentis
oculum divinæ Scripturæ, atque inde eam sententiis
bonis arguantes, in illos qui recta depravant constan-
ter exurgunt, prope exclamantes: *Zelo zelati sumus
pro Domino* (III Reg. xix, 10).

Nestorio igitur multas diversasque blasphemias pro-
fundente in Christum omnium Salvatorem, et quasi
funditus evertente magnum et venerabile incarnatio-
nis mysterium; existimavimus ingens esse pericu-

lum, de his tantis talibusque reticere; itaque cum
sæpe numero nonnumquam ab hujusmodi blasphemias
abstinere. Sed postquam nihil omnino profectum,
necessario studuimus defendere dogmata pietatis. No-
tavimus igitur quædam capitula ex iosis blasphemias,
et ea utiliter anathematizavimus, id est, eos qui eadem
cum illo sentiunt; obtemperantes beato Paulo dicenti:
*Si quis vobis evangelizaverit præter illud quod accepistis,
anathema sit. Sed licet nos, aut angelus de celo evan-
gelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis,
anathema sit* (Gal. 1, 9).

Sed nescio, quomodo * quidam moleste id tulerint,
vel ejusdem amentis socii, et consimiles; vel dissi-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Id est Andreas episcopus Samosatenus et Theo-
doretus Cyrensis, ut docet Cyrilli commentarium da-
tum Eulogio presbytero. Iste Cyrilli apologeticus est
adversus reprehensionem Andreæ. Alio dein libro re-

spondit Theodoro infra *Cyrilli respons.* De his porro
reprehensionibus Andreæ vide quæ nos nuper dixi-
mus in tomo primo Novæ Collectionis concilior., p. 748.
BALUZ.

mulantes quidem eadem cum ipso sentire, adjuvantes A vero communibus [*Baluz.* cum omnibus] modis; et eos qui pro Christo loqui velint, odio dignos conantes efficere: sed hoc illos consequens fuerat cogitare, quod si magis doctores pravos obijurgassent, id ipsum illis Christi dilectionem benevolentiamque comparasset. Nunc vero id egerunt, quod eos gerere minime oportebat; eos enim infestos sibi esse dixerunt, quorum si fuissent imitatores, cum his ipsis capita sua corona sempiternæ gloriæ redimissent.

Reprehenderunt igitur anathematismos quasi non recte factos; deinde singulis opposuerunt suæ mentis inventa, et nescio quas ineptias, sperantes se posse subreperere [*Baluz.* subripere] imperitis, et iis qui incuriose eorum verba accipiunt.

Fuit igitur necesse, etiam nosmetipsos illis opponere veritatem, et criminationem inanissimam propulsare, et probare illos maledicos et reprehensores magis quam scrutatores esse totius veritatis. Præpositis igitur singulis anathematismis, subjectis etiam, quæ sunt ab illis objecta, nostra subiunximus, peritos sanctæ Scripturæ iudices facientes, et eorum rectum suffragium expetentes qui habent scientiam veritatis.

ANATHEMATISMUS PRIMUS.

Si quis non confiteatur Deum vere esse Emmanuel, et propterea sanctam Virginem esse Θεοτόκον, peperit enim carnaliter carnem factum Dei Verbum; anathema sit.

REPREHENSIO HERETICORUM.

Ecquis carnem factum Dei Verbum, CARNALITER natum esse confiteatur? Nam si CARNALITER mater [*Baluz.* om. mater] peperit, quomodo jam virgo est? Deinde ubi ponemus dictum illud: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi inumbrabit tibi* (*Luc.* 1, 35); siquidem carnaliter iuxta ipsum, et non divino modo Virgo sancta peperit? Et quomodo eum stella miris molis apparens indicabat? Quomodo Magi ex Perside, stella duce, adventabant, querentes eum qui fuerat natus, et invento offerebant dona, intelligibili atque visibili convenientia (*Matth.* 2, 11, 12)? Quomodo angeli de cælo descendentes, generationem ipsius pastoribus mixti cantabant, dicentes: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (*Luc.* 2, 14)? Carnalisne, an divinæ magis hæc sunt generationis indicia?

Alioquin, si incuriose et inconsiderate ipsas voces acceperimus, conversionem Verbi, et mutationem in carnem factam esse coningemus, ac sic, et peccatum, et maledictionem, ipsum factum esse existimabimus, nisi et ea quæ sequuntur, et ea quæ antecedant in libris, et ipsam Scripturæ consuetudinem inspiciamus, et natum esse Verbum carnaliter, inhabitationem in carne accipiamus, juxta Evangeliorum sensum.

RESPONSIO ORTHODOXI.

Carnalis dispensationis unigeniti Filii Dei mysterium sapientissimus Joannes evidenter ostendit dicens: *Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*

(*Joan.* 1, 14). Hæc recte intelligentes beatissimi Patres, qui suo tempore [*Baluz.* tunc temporis] Nicææ congregati sunt, ipsum dixerunt ex Deo Patre natum Verbum, per quod [*Baluz.* quem] et cum quo omnia fecit Pater, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, incarnatum, et hominem factum, id est, conjunctum esse cæmi habenti animam rationabilem; et hominem factum, Deum tamen remansisse.

Quod vero inconvertibiliter et inconfuse adunatio illa facta sit, nulli esse dubium potest, cum Dei Verbum id quod ante fuerat remanserit, licet factum sit caro. Nam id quod dicitur incarnari, non in naturam carnis convertitur; sed aliud quiddam intelligitur præter carnem, carni tamen conjunctum.

Id sentientes beati Patres sanctam Virginem Θεοτόκον nominaverunt: crediderunt enim quod incarnatum et hominem factum peperit Filium, per quem omnia fecit Pater. At vero Nestorius notarum blasphemiarum nobis inventor huic opinioni repugnat, et vituperat quasi non vere dici debeat Θεοτόκος; quippe dicit: *Interrogari eos sæpe: A sancta Virgine Deitatem dicitis natam? Fugiant statim-responsonem. Et quis, aiunt, adeo blasphemator est, ut in illa, quæ peperit templum, dicat a Spiritu Deum creatum? Deinde ubi ego adjecero: Quid ergo nos absurdum facimus, persuadentes hanc vocem vitare, et venire potius ad communem significationem duarum naturarum? Tunc illis blasphemum videtur esse quod dico: Aut ergo aperte confitère Deitatem natam esse ex sancta Virgine; aut si hanc vocem quasi blasphemam fugis, car eadem mecum scitiens simulac non sentire* (*Ep. Cyrilli ad Acacium Deræensem. Serm.* 5)?

Illo igitur violenter urgente (*Baluz.* agente), immo potius scelerate sollicitante eos qui sanctam Virginem appellavit Θεοτόκον, et constiteant carnem fuisse gemmen Divinitatem, et exstantiæ (*Baluz.* substantiæ) initium ex muliere habuisse Deum Verbum; nos probare volentes quod ab hujusmodi opinione prorsus abhorreamus (neque enim adeo deliramus, ut tam nefarie sentiamus), peperisse diximus Virginem carnem factum Dei Verbum, hoc est, hominem, juxta Scripturas: peperisse autem carnaliter, hoc est, secundum carnem; etenim Deus et Pater divino modo peperit ex sese Deum Filium. Sed quoniam id quod ex carne nascitur, caro est (*Joan.* 1, 6), peperit Virgo, D quasi caro, carnaliter. Neque vero interitum generationis miraculum, neque abnegatio sancti Spiritus operationem, per quam in vulva finxit id quod natum est; sed magis demonstro quia quemadmodum Deus parit divine, et ut decet Deum, juxta suam naturam, sic etiam homo, humane, et caro, carnaliter.

Cum sit igitur Deus natura Verbum, licet factum sit caro, prodivit divine, et ut verum decuerat Deum; solus enim habuit matrem innuptam, et eam Virginem reservavit, quæ eum carne pepererat. Atque illud admiror, quod cum pigeat ipsos sanctam Virginem dicere Θεοτόκον, divino modo ipsam peperisse, neque enim divino nascitur homo communis.

Deinde dona a magis aiunt oblata, et intelligibili A et visibili convenientia; dividunt ergo rursus in duos, post conjunctionem, unum Dominum Jesum Christum; intelligibilis enim factus est visibilis, non conversione naturæ, sed conjunctione corporis, quod visibile est. Et certe spectatores ipsos et ministros Verbi fuisse sanctos apostolos, sacræ litteræ docuerunt; cum sit omnibus planum, incorporale et intratabile esse Dei Patris Verbum. Sed audio dicere sanctos discipulos: *Quod erat ab initio, quod audivimus, quod vidimus, quod inspeximus oculis nostris, et manus nostræ contractaverunt de Verbo vitæ* (I Joan. 1, 1). Convenientia igitur dona fuerunt uni, id est, Christo; est enim in uno Deus simul et homo; ideoque, nato ipso, chori angelorum, et agmina spirituum, salvatorem eum, liberatoremque clamabant.

Sed quoniam, Evangelista dicente: *Verbum caro factum est* (Joan. 1, 14); vereri se aiunt, ne si suam significationem servet τὸ ΕΓΕΝΕΤΟ, conversio quædam intelligatur facta in divina Verbi natura. Laudo quidem timorem, illud autem admiror, quod excipientes dictionem, et veram necessariamque significationem, ita aiunt Verbum factum esse carnem, ut dicitur factum *maledictio et peccatum* (Gal. 3, 13; II Cor. 5, 21). Deinde quare cum videantur sibi esse sagacissimi, non vident, quod beatus Evangelista dicens, *ἵψίvero*, omnem opinionem conversionis interimat, adjiciens statim: *Et habitavit in nobis?*

Præterea absurdum est audere dicere, sic factum esse carnem Verbum, ut dicitur factum *in maledictio et peccatum*: neque enim vere et proprie maledictio factum est et peccatum; sed *justus inter iniquos reputatus est* (Marc. xv, 8; Isai. lxx, 12), ut peccatum destrueret, et vocatus est maledictum, qui benedicit creaturam, ut maledictionem solveret nostram, et liberaret pœna credentes in ipsum. Non fuit ergo vere maledictio et peccatum; sed utrumque vocatus est, ut maledictionem destrueret et peccatum.

Igitur si simili modo factus est caro, destruxit et carnem, sicut maledictionem videlicet et peccatum: et neque factus est homo, neque incarnatus est vere, sed in *δοξίῳ* tantum mysterium, et in nudis vocabulis Incarnationis ratio invenietur et modus.

Tollitur autem penitus etiam resurrectionis spes: *In cujus igitur morte baptizati sumus* (Rom. vi, 3)? *Ubi est verbum fidei, quod prædicamus? Confitemur enim quod Dominus est Jesus, et credentes, quod Deus eum a mortuis suscitaverit, salvamur* (Rom. x, 8). An in unum similem nostri et communem hominem fides est nostra? An non magis in humana forma propter nos factum Verbum adoramus? Non ergo accepit servi formam (Philipp. 2, 7), qui liber, id est, Deus. Non humiliavit sese, qui dignitatis [Baluz. deitatis] fastigiis conspicuus est [Baluz. enitescit], et qui est in æqualitate Patris et forma. Non se immisit in exinani-

tatem, qui ex sua plenitudine creaturæ omnia bona dispescit [Baluz. dispertit].

Age istam dementiam, aliter nos erudivere beatissimi Patres: incarnatum enim et hominem factum vere dixere Dei Patris Verbum incorruptibiliter [Baluz. inconvertibiliter] et inconfuse; arcanus autem est, ineffabilisque dispensationis modus; testes vero dictorum meorum vocabo sermones ipsorum.

PETRI MARTYRIS ET EPISCOPI ALEXANDRINI.

Evangelista veritatem dicens: Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14). *Ex illo tempore scilicet, quo Angelus salutavit Virginem dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum* (Luc. 1, 28). *Dominus enim tecum, dixit Gabriel, pro eo quod est, Deus Verbum tecum; significat enim id nasci in vulva, et carnem futurum, juxta id quod scriptum est: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideo quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei* (Ibid., 35).

ATHANASII EPISCOPI ALEXANDRIÆ.

Unde etiam cum caro ipsius nasceretur ex Maria Θεοτόκῳ, ipse dicitur natus, qui præstat, ut alii nascantur [Baluz. nascerentur], ut nostram in semetipsam generationem transferret.

EJUSDEM DE EPISTOLA AD Α ΕΠΙΤΕΤΕΜ.

Quomodo autem vel dubitare nisi sunt, qui dicuntur esse Christiani, utrum [Baluz. nisi] *Dominus, qui processit ex Maria, Filius quidem sit Dei, substantia et natura; secundum carnem vero, ex semine David, et ex carne sanctæ Mariæ? Qui porro adeo audaces fuerint, ut dicent Christum, qui carne sit passus et crucifixus, non esse Dominum, et Salvatorem, et Deum, et Filium Patris? Vel quomodo se volunt nominari Christianos, qui dicunt in hominem sanctum, quemadmodum in unum aliquem prophetarum supervenisse Verbum, ac non magis ipsum hominem factum, corpore sumpto ex Maria; vel alium esse Christum, aliud Verbum, quod ante Mariam, et ante sæcula erat Filius Patris? Aut quomodo possunt esse Christiani, qui dicunt, alium esse Filium, et aliud Dei Verbum?*

Hanc nos sanctorum Patrum opinionem sequimur et fidem; sin vero est, qui diversa doceat, et novas voces inducat, extra ream conculcatamque semitam videtur errare. Quod vero non sit inusitatum, nec insolitum sanctis Patribus dicere CARNALITER eum natum; sed magis hæc dictio sit frequens et sæpius usurpata. Nihilominus infra scripta dicta monstrabunt, que se ita habent.

b AMPHILOCHII ICONII EPISCOPI.

Nam nisi ille fuisset CARNALITER procreatus, tu nunquam fuisses spiritualiter recreatus; et nisi ille sustinisset formam servilem, tu nunquam fuisses adoptio-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

a Vide quæ nos nuper diximus in tomo primo Novæ Collectionis conciliorum pag. 465, 596, 599, 606, 757, 922. BALUZ.

b Id est Amphiloçhii episcopi Iconensis. Vide ubi supra p. 471. BALUZ.

nis gloriam consecutus. Hic quoque carnaliter positum est, pro eo quod est secundum carnem; quemadmodum etiam divine, id est, secundum divinitatem.

Obiectio Orientalium ad secundum anathematismum, Cyrillique responsio nusquam reperitur in codicibus, vel editis, vel manuscriptis; quos quidem ego viderim; fuisse tamen aliquam vel inde patet, quod in objectione ad tertium anathematismum Andreas dicat, aliquid se rursus Cyrillo ex suis ipsiusmet verbis opponere, cum tamen inde omnino nihil in objectione ad primum anathematismum opposuerit. Quid quod in secundo anathematismo totius rei cardo vertebatur, quandoquidem sermo fuit de *ἰνώσει καὶ ὑπόστασει*, id est, de principio, quo concesso, tota Nestorii hæresis evertitur, et fides catholica constabat. Non est autem admodum credibile, nihil de summa totius rei dictum fuisse ab homine, qui Nestorii patrocinium susceperat.

ANATHEMATISMUS TERTIUS.

Si quis in uno Christo dividat substantias, post unitatem, et conjunctio e sola conjungat secundum vel dignitatem, vel auctoritatem, vel dominationem: ac non magis conventionem quadam, quæ sit facta per *ἰνώσει* naturalem; anathema sit.

REPREHENSIO HÆRETICORUM.

Rursus illum suorum admonebimus verborum, convincentes ipsum duas substantias dixisse in his, quæ scriptis in primo tomo, hoc modo: *Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non [Baluz. non solum ipsum] per se sanctificatum est Verbum Dei Patris; sin vero est qui credat eum, qui est natus ex sancta Virgine, unctum esse et sanctificatum solum ipsum per se, et propterea Christum fuisse nominatum, etc. (Ep. ad monach, num. 15 et 16). Quomodo igitur oblitus suorum, in unam substantiam contrahit, confundens naturas, divinam *ἰνώσει* naturalem vocans?*

Et quis unquam accipiat naturalem divinam *ἰνώσει* in dispensationis mysterio? Nam si est *ἰνώσει* illa naturalis, ubi est gratia? ubi divinum mysterium? Naturæ enim, sicut edocui sumus, semel a Deo constitutæ, necessariis legibus serviunt. An erit iterum, per *ἀναπόδοσιν* et legem naturæ, dispensationis ratio, juxta fabulosa illa *χλιονταετηρίδος*, id est, mille annorum, Apollinarii [Baluz. Apollinaris] inventa.

Apollinarii *ἀναπόδοσιν* et *χλιονταετηρίδος* mentionem nullam fecerunt hæreseologi, Epiphanius, Philastrius, Augustinus, Theodoretus, et auctor Predestinati; fecerunt tamen tres gravissimi scriptores, Basilus, Gregorius Nazianzenus, et Hieronymus, cujus sunt hæc verba de Papia: *Sic dicitur mille annorum Judaicam edidisse δυνάμωσιν, quem secuti sunt Irenæus et Apollinarius, qui post resurrectionem aiunt in carne cum sanctis Dominum regnaturum (De Script. Eccl. c. 28). Immo cum adversus Irenæum, implicatum ad hunc errorem, Dionysius Alexandrinus scripsisset, testatur Hieronymus (Proem. ad c. lxxv Isa.) duobus voluminibus respondisse Apollinarium.*

RESPONSIO ORTHODOXI.

Divinus Paulus, quemadmodum factum sit homo unigenitum Dei Verbum, planum omnibus faciens, utpote dispensator mysteriorum Dei, et ipsum ha-

A bens in se loquentem Christum: *Non enim angelos apprehendit, inquit, sed semem Aoraham apprehendit. Unde debuit in omnibus assimilari fratribus, ut misericors fieret, fidelis pontifex ad Deum (Hebr. n. 16). At nos id dictum rectis suffragiis coronantes, sanctam Scripturam ubique sequentes, et divinorum magistrorum voces admirantes, immo vero leges esse eas sanctissimas arbitantes, non sanctorum angelorum, neque suam naturam, apprehendere dicimus Dei Verbum et Patris; sed ut placitum est divinis litteris, credimus inumbrasse sanctæ Virgini, quippe cum sit virtus Patris altissimi, et finxisse sibi corpus ex ea, operatione tamen Spiritus sancti, et factum esse hominem, et nuncupatum Filium Abrahæ et David; cum non desisset esse vere Filius Dei et*

B Patris, sed mansisset in sua natura, et majestate, et gloria deitatis, licet factum sit caro: inconvertibilis enim Deus est, et omni conversione valentior.

Est igitur unus atque idem, Filius et Dominus, et ante incarnationem et post incarnationem. Et dividere unum in duos, et veram *ἰνώσει* labefactare, et separare in partes, et seorsum dicere hominem, seorsum Deum, impietatis est crimen ingentis.

Veram *ἰνώσει* vocat, quam alias *φυσικὴν* dicit: nulla enim vera est, nisi quæ res ipsas, seu *φύσεις* conjungit, non item solas rerum qualitates. Nam omnis *ἰνώσει* e multis unum quiddam facit; illud vero si fuerit substantiale aliquid, vera est simpliciterque dicta *ἰνώσει*; si qualitas aliqua, vel aliud quiddam prætersubstantiam, non est vera, sed tantum *κατὰ τὴν ἐσχρατὴν ἰνώσει*, siquidem, ut ait Philosophus, substantia ut est eius *ἀπλῶς*, ita et *ἐν ἀπλῶς*. Quare omnis *ἰνώσει*, quæ non est, ut aiunt in scholis, in unitatem substantiæ, sive substantia pro natura sumatur, sive pro hypotasi, non est, secundum Cyrillum, *κατὰ ἀλήθειαν*, sed tantum *κατὰ σχίσιν*. Unde hoc in negotio synonymæ sunt istæ voces, *ἰνώσει ἀπλῶς*, *ἰνώσει φυσικῶς*, *ἰνώσει κατ' ὑπόστασιν*, *ἰνώσει κατ' ἀλήθειαν*, quemadmodum ex opposito *ἰνώσει κατὰ τὴν ἐσχρατὴν*, *ἰνώσει κατ' ἐσδοχίαν*, *ἰνώσει κατὰ τὴν εἰδίαν*, *συναρπαστικῶς*, etc. Unde quod mirabilis est, apud Cyrillum, ubi de *ἰνώσει* sermo est, *φύσις* pro *ὑπόστασει* accipitur: sed id postea exponatur.

Verum his omnibus contemptis, Nestorius ausus est ista verba præferre (Serm. 7, num. 12): *Hoc autem sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, se exinanivit, formam servi accipiens. Non dixit: Hoc sentite in vobis, quod et in Deo Verbo, quod cum in forma Dei esset, formam servi accepit. Sed ubi dixit, Christum, quasi duarum naturarum appellationem, sine periculo eum, et formam servi quam accepit, nominavit, et Deum; cum ea absque peccato dicantur de naturarum duplici et separabili ratione. Et rursus in alio tractatu (Serm. 1, num. 8): Ut in nomine, inquit, Jesu omne genu flectatur, caelestium, et terrestrium, et infernarum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus est Jesus Christus [Baluz. add. in gloria Dei Patris]. Propter illum qui portavit, cum qui portatus est, colo; propter invisibilem, tenero apparentem; nunquam ab eo qui apparet, Deus separatur: ideo nec ego honorem separo. Separo naturas, sed unam facio venerationem. Et rursus in alio tractatu (Serm. 2, in fine): Dic eum, qui assumpsit, quis*

Deus est; dic eum qui assumptus est, quia servus. A unigenitum Dei Verbum : verum scire id ita esse, Adde conjunctionis deinde dignitatem, quia duorum auctoritas communis est; quia duorum eadem dignitas, manentibus naturis, confitere dignitatis unitatem.

Vides eum naturas ubique separare; unam vero facere, ut ipse ait, venerationem, et communem auctoritatem dicere, et solam dignitatis *ἑνότητα*. Quidquid autem commune est, non uni potest esse commune, sed vel duobus certe, vel pluribus separatim et seorsim intelligendis. Pro qua igitur causa criminati sunt sermonem, quo [Baluz. quia] hæc anathematizamus? Quod tantum crimen admisimus, si profanis et novis Nestorii fabulis pietatis dogmata opponentes, tuitionis fratrum competentem habuimus rationem?

Sed quoniam aiunt me meis adversari sermonibus, et ad probationem huiusce rei recitant partem epistolæ meæ, quæ est ad sanctos monachos scripta; decere existimavi, ad hoc quoque verbis me competentibus respondere: aiunt enim duas et me dixisse substantias, et hoc sibi ad probationem sufficere arbitrantur. Posita igitur parte epistolæ, inferam mox ea, quibus mendaces ubique et vaniloqui convinctantur.

Epistola: Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non sanctificatum est solum ipsum per se Dei Verbum; sin vero est, qui existimet eum qui est natus ex sancta Virgine, unctum fuisse, et sanctificatum solum ipsum per se, proptereaque Christum esse nominatum, procedat in medium, et probet, quod unctio sola sufficiat, eum, qui ungitur, declarare gloriæ Patris consimilem, ejusdemque sedis esse cum Deo, qui est omnibus eminentior.

Nam quia Dei Verbum seorsim nominatum Christum, Nestorius novarum blasphemiarum nobis [Baluz. novus] inventor affirmat; seorsim autem et separatim Christum alium, qui est natus ex Virgine: nos huiusmodi ipsius opinionem, tamquam minus aptam, et incongruam, et extra terminos positam veritatis, vituperamus; et neque Dei Patris Verbum solum ipsum per se et seorsim unctum esse oleo lætitiæ affirmamus, neque porro seorsim et solum ipsum per se [Baluz. add. ut] hominem, et alium esse Filium Verbum Dei Patris, præter illum, qui est natus ex virgine; sed unum magis Christum oportere affirmamus, ab omnibus nominari incarnatum, et hominem factum unigenitum Dei Verbum: *Unus enim Dominus, una fides, unum baptisma* (Eph. iv, 5). Nulli igitur volenti recta sentire obscurum est, illos depravare eorum, quæ a me sunt scripta, sententiam, et hic quoque calumniam facere veritati.

Id autem etiam ob aliam causam rectum est, et ab omni præcui vituperatione summotum: novimus enim videlicet, quia aliud quiddam [Baluz. alia quædam] est caro proprietate naturæ suæ præter Verbum, quod est natum ex Patre; aliud porro ratione naturæ suæ

Naturas seu φύσεις posuit pro hypostasibus, quod curiose observandum; sed nomine φύσεως aliud nihil intelligit, quam quod in scholis res nature dicitur, opponiturque, ut aiunt, entū morali, aut etiam accidenti. Quare vox ista φύσις, prout ex adjunctis determinatur, ita varias significationes sortitur, atque ita apud Cyrillum φύσις τοῦ λόγου idipsum est quod hypostasis Verbi; contra vero φύσις τοῦ Θεοῦ est communis personarum divinitas, pariter in humanis; φύσις τοῦ κρῆλλον propria utique est ipsius, ut loquuntur, singularitas; φύσις τοῦ ἀθρώπου est natura communis, etc.

Verum si quis velit vim mysterii perspicari mentis oculo intueri, et [Baluz. ex] eo ipso facile intelligat, quod a principio diximus, quia non suam naturam apprehendit Deus Verbum, [Baluz. add. sed] semen Abrahæ; * quo sumpto ex beata Virgine, processit homo, ut fratribus assimilaretur, et appellaretur primogenitus, qui est unigenitus. Sed tametsi alterius naturæ sit corpus, præter Verbum Dei Patris, tamen est unus, et Christus, et Filius, et Deus, et Dominus, licet factus sit caro; et veræ unitatis rationem labefactare periculosum est, et secernere in duos filios [Baluz. in duas partes] substantias, et eas diversas quidem esse dicere inter se, et separatas proprietate sua, solam autem habere conjunctionem extrinsecus, et honorariam.

Si vero dicamus naturalem *ἑνωσιν*, veram dicemus; maxime cum divina Scriptura hac dictione tam frequenter utatur. Scribit alicubi beatus Paulus: *Et eramus natura filii iræ, sicut cæteri* (Eph. ii, 3). Nemo est autem qui dicat, iram divinam natura habere substantiam, ita ut etiam ipsius filii dicantur esse peccantes: nam si ita dixerimus, erimus nempe Manichæorum furori consimiles; sed NATURA, posuit pro eo quod est, VERITATE.

Ergo non confundentes naturas, nec, quemadmodum adversarii commemorant, inter se eas commiscentes, naturalem dicimus *ἑνωσιν* factam; sed ex duobus rebus dissimilibus, id est, ex deitate et humanitate, unum factum esse Christum, Filium, et Dominum, ubique affirmamus. Apollinaris vero dogmata nulli omnino curæ [Baluz. causæ] sunt nobis; *ἅπαρ* etenim, qui semel tamquam veritatis corruptores damnati sunt, convenit aversari.

Ex duabus, ut loquuntur, specie dissimilibus naturis facta est una hypostasis, unusque Christus, unus Filius, unus Dominus, unus, inquam, substantialiter, et καθ' ὑπόστασιν, non unus tantum moraliter, et κατὰ σχῆσιν.

ANATHEMATISMUS QUARTUS.

Si quis personis duabus, sive substantiis, voces, quæ sunt in evangelicis vel apostolicis scriptis, disperdat: vel quæ de Christo a sanctis dicuntur, vel quæ ab [Baluz. ex] ipso de se ipso, et has quidem, ut homini, qui præter Dei Verbum seorsim intelligatur, de-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Baluz. addit hic: *Nec vero est verbo Dei in substantia simile sanctum corpus, quod est ex semine Abrahæ; quo, etc.* EDIT.

putet, has vero, ut divinas, soli Deo Verbo; anathema sit.

REPREHENSIO HÆRETICORUM.

Hic quoque ipsum suorum dogmatum convenit admonere, in quibus ait (*Homil. 17, Paschal.*): *Et si audieris [Baluz. audierit], quod proficiebat ætate et sapientia et gratia. ne profectu sapiens fuisse (Luc. II, 52) Dei Verbum putaveris; sed ne illud quidem ausis dicere, quod profectum ætatis, sapientiæ et gratiæ homini assignemus.* Sed etsi neget Scripturæ testimonium, docens, quod juxta visibilem carnem Domini profectus fiebat, non est tamen tempus modo ipsum convincere, nobis ad capitulum propositum festinantibus: ut enim probemus, ipsum duas substantias dicere, et sibimetipsi repugnare, posuimus ea quæ ante dixit.

Personis a Æm dem duabus, vel substantiis duabus, vel duobus [*Baluz. om. duobus*] filiis, sejungentes *ἑνωσεν*, sive unum Filium, voces aptare non convenit: individua enim et inseparabilis summa illa *ἑνωσεν*, et unus est Filius, omni ratione, et omnibus modis. Servata igitur unitate, unoque et Filio et Christo et Domino demonstrato, uni eidemque Filio, ea quæ dicuntur, oportet aptare. Non dividere autem voces evangelicas, vel quæ ab ipso Domino de seipso dicuntur, vel quæ in litteris apostolicis positæ sunt furoris ingentis est.

Nam si voces non dividamus, quibus oculis inspiciamus Eunomianos, vel Arianos, qui omnia, quæ dicuntur, in unam solent conferre naturam, et humiles humanitatis voces ad divinitatis referre fastigium? Vel quomodo intelligamus Domini voces, qui propter carnis naturam visibilem dixit: *Non veni meam voluntatem facere (Joan. VI, 38).* Et illud: *Mandatum accepi, quid dicam, et quid loquar (Joan. XII, 49).* Et: *Ego ex me nihil facio (Joan. VIII, 28).* Et: *Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum, et Deum meum, et Deum vestrum (Joan. XX, 17),* et cætera hujusmodi?

Nam si individua sint voces, sicut et naturæ, erit ipsius per se unigeniti Dei Deus Pater; minister vero, et internuntius mandatorum Patris Filius, juxta deitatem. Et si humiles voces in naturam deitatis referamus, cui ascribamus: *Ego et Pater unum sumus (Joan. I, 30);* et: *Quod eadem faciat ipse, quæ et Pater.* Et: *Quemadmodum enim Pater suscitavit mortuos, ita et Filius, quos vult, vivificat (Joan. V, 19, 21)?* Sed est certe, juxta [*Baluz. add. ipsius*] Domini vocem, a Pater, et Pater et Deus ipsius: Deus quidem illius, qui novissimis temporibus ex semine David factus, secundum carnem est; Pater vero Verbi, quod ex ipso æternum [*Baluz. caste*] impassibiliterque et semper est natum, filietate uno modo servata [*Baluz. servanda*] et manifesta. Quomodo enim accipiemus: *Amen, amen dico vobis, antequam Abraham esset, ego sum (Joan. VIII, 58);* et: *Omnia per ipsum facta sunt (Joan. I, 3);*

A si voces sint individua? Ascribemusne vocem naturæ [*Baluz. naturalem*] illi, quæ novissimis temporibus ex semine David facta est, dicentes nempe [*Baluz. om. dicentes nempe*], antequam Abraham esset, et David esset, ipsam fuisse, et omnia per ipsam facta?

An magis pietatis intuitu, naturis inconfuse manentibus, et unitate indivisa, voces secundum vim conjunctarum naturarum, sicut supra dictum est, imputemus, in unum filium, et Dominum, et Christum, non in unam naturam, omnia conferentes? Sic ut ex uno nomine naturam utramque intelligamus, propter *ἑνωσεν* summam, et nobis inintelligibilem: *Ut nemo ascendit in cælum; nisi qui de cælo descendit, filius hominis, qui est in cælo (Joan. III, 13);* et porro: *Si videritis hominis filium ascendentem, ubi erat antea (Joan. VI, 63);* nonne ex appellatione filii hominis, et illum, qui inconfuse et inseparabiliter est ei conjunctus, accipimus? ^b nam et si filium hominis se dixerit, propter assumptam et visibilis carnis naturam, Deum se tamen factis ostendebat, et porro *Jesus Christus per quem omnia (Heb. II, 10),* et porro, *Jesus Christus heri et hodie, idem ipse et in sæcula (Heb. XIII, 8);* Si heri et hodie, quomodo per ipsum omnia? Et si per ipsum omnia, quomodo heri et hodie? Sed et quod omnia per ipsum verum est; et quod heri et hodie, credendum est; et quod idem et in sæcula, certissimum est, si secundum diversitatem naturarum inconfuse et inseparabiliter conjunctarum, voces aptaverimus, intelligentes, secundum quod visibile est, heri et hodie, secundum intelligibile, in sæcula; ^c secundum vero filietatis conjunctionem, unam eundemque.

RESPONSIO ORTHODOXI.

Videlicet hæc intentio eis est, qui inconsiderate et temere objurgari contendunt anathematismos, quos tam utiliter, et necessario fecimus, nihil ut possint [*Baluz. nihil prorsum*] rectum, nec sentire, nec dicere, sed se tantum maledicos et obtretractores ostendere: nam si suæ mentis oculum scriptis diligenter voluissent intendere, certe cognoscerent, se magis anathematismum suffragiis comprobare, et ex his, quæ ipsi accusant, evidenter ostendere, non imperitis esse a nobis factum, et quomodo id præsent, dicam.

D Vir bonus Nestorius, cum in Ecclesia prædicaret hoc dixit (*Serm. 5, qui 2 in Proclum*): *Ut id evidentiùs clariusque omnibus fiat, et Arianis et Eunomianis, et Apollinaristis, et omnibus, qui sunt ejusdem gregis, studium est dicere, Θεωτόρον, quasi, commixtione quadam facta, et naturis minime divisis [Baluz. dividendis] voces humiles non de humanitate acciperentur, et locum invenirent adversus deitatem, tamquam omnia, quæ dicuntur, de uno eodemque dicantur.* His ita dictis, commodissime anathematismus a nobis est fa-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Baluz.: Pater Deus quidem carnis, quæ novissimis temporibus ex semine David facta est. Pater, etc. Eurr.

^b Baluz.: Nam si et Dominum hominis diceret propter, etc. Eurr.

^c Verba et quomodo id præsent dicam Baluzius non habet. Eurr.

cius, non concedens, in duas personas dividi, vel in A duas substantias unum Dominum Jesum Christum.

Quod vero ipsi quoque dictis nostris assentiant, conspicuum est ex his quæ et sentire ipsi, et scribere studuerunt, quæ se ita habent: *Personis autem duabus, vel duabus substantiis, vel filiis duobus (unitatem dividentes sive unum filium) voces aptare non convenit: individua enim et inseparabilis summa illa ἰνωρις, et unus est filius, omni ratione, et omnibus modis; servata igitur summa unitate, unoque, et Filio, et Christo, et Domino, demonstrato, uni eademque filio ea, quæ dicuntur, oportet aptare. Cæterum, juxta vim naturarum conjunctarum, uni filio quæ dicuntur, aptare oportet.* Ergo si summa illa ἰνωρις servanda est, quæ jam divisionis ratio possit irrumpere [Baluz. interrumpere]? et si quis dividere audeat, procul a recta semita videtur errare, et a pietatis dogmatibus abhorre-

^a Quid igitur dicit anathematismus? Si quis dividat voces hoc modo, ut has quidem tamquam homini, qui præter Dei Verbum seorsim intelligatur, deputet; has vero tamquam divinas, soli Deo Verbo; unathematisit. Ergo si hi, qui dividunt et separant in hominem seorsim, et in Dei [Baluz. Deum] Verbum seorsim, non dividunt unum Christum, nec duos filios dicunt, merito mmi succenseant objurgatores; sin vero ita sentire, plane divisio est, quamobrem meos objurgaverint sermones; cum præsertim ipsi quoque ex his, quæ dicunt, individuam et unum per unitatem summam confiteantur esse Emmanuel?

^b Voces quidem singulas, quæ sunt dictæ, vel de Christo, vel ab ipso, prudenter sapienterque accipiendas, et ipse laudans assentio, et omnes qui solent recta sentire: aliæ enim divinæ sunt, aliæ carnis dispensationi magis convenientes. Sed quoniam unus idemque est Deus simul et homo, propterea nunc divine loquitur, nunc humane: unius tamen Jesu Christi, et hoc et illos affirmamus esse sermones, neque divinitate nudantes templum, quod est natum ex virgine; nec siue carne dicentes esse Verbum Dei et Patris, post arcanam et ineffabilem unitatem.

Illud autem admiror, quod cum videantur mea curiose rimari, et quemadmodum ipsi existimant, subtiliter meas scrutentur epistolas; illa quidem, quæ sunt in ipsis utilia et necessaria, et ad probationem rectorum dogmatum pertinentia, consulto prætereunt. Invadunt vero satis agilliter et impigre, si quid illis visum fuerit, vel tenuissimam habere suspicionem, per quam possent [Baluz. possint] calumniam nobis inferre. Meminero autem meorum dictorum; scripsi enim in epistola ad Nestorium hoc modo (Epist. 3, num. 19): *Voces autem Salvatoris nostri, quæ sunt in Evangeliiis, neque duabus substan-*

tis, nec duabus personis dividimus. Neque enim duplex, sed unus est et solus Christus, licet ex duabus rebus diversis intelligatur in unam inseparabilemque unitatem fuisse collatus: sicut etiam homo, licet ex anima intelligatur et corpore, non ideo duplex est, sed unus ex utroque. Sed humanas voces, necnon etiam divinas, ab ipso prolatas esse, rectissime confitemur. Ubi enim, ut Deus, de se docet [Baluz. dicit]: Qui me videt, videt et Patrem meum (Joan. xiv, 9); et: Ego et Pater unum sumus (Joan. x, 30); divinam ipsius intelligimus, arcanamque naturam, per quam est unum ad Patrem suum, propter substantiæ τὸν ὁμοῦν: est enim imago et figura, et lumen gloriæ ipsius. Ubi vero humanitatis mensuram non inhonorans Judæos alloquitur: Nunc me queritis interficere hominem, qui

veritatem vobis locutus sum (Joan. vii, 1); nihilominus ipsum, qui est in æqualitate et similitudine Patris, Deum ^c Verbum ex cæteris ipsius humanitatis conditionibus agnoscimus. Nam si necesse est credere, quia cum sit Deus natura, factus sit caro, sive homo, animata carne anima rationabili; quare quemquam pudeat vocum ipsius, si humano more sint dictæ? Si enim refugiat [Baluz. hic et infra, fugiat] sermones, qui videntur homini convenire, quis eum coegit fieri hominem similem nostri? Qui vero se propter nos misit in voluntariam exinanitatem, quam ob causam refugiat competentes exinanitati sermones? De una igitur persona voces omnes evangelicæ dicendæ sunt, et de una substantia Verbi incarnati: Unus enim Dominus Jesus Christus (I Cor. viii, 6), juxta Scripturas. Igitur non ostendimus, ignorare dispensationem, quæ unicuique vox [Baluz. voci] conveniat; sed magis non permittere ψυχῶν, et spiritum [Baluz. Christum] non habentibus, duos filios nominare, vel dicere, dividenti-

bus a sese substantias, post inseparabilem unitatem. Sed quoniam brevissimam partem nostræ epistolæ in principio suorum posuere dictorum, interminantes se quodam nos tempore convicturos, quasi non medicriter delinquentes in Verbum Dei et Patris, et nature ipsius inconsultissime ascribentes id, quod carni convenit, incrementum; age etiam super hoc quoque; quæ sunt respondenda; dicamus, illam omnem partem epistolæ apponentes: timentes enim illi scilicet veritatem, et subrepera [Baluz. subripere] auditoribus festinantes, partem illam tantummodo ^d posuerunt, quæ ipsis utilis videbatur, per quam possent ratione coloratam calumniam nobis inferre. Ita autem se habet scriptum: Et si audieris, quod prolicebat Jesus ætate, et gratia, et sapientia, ne sapiens ex profectu fuisse Dei Verbum existimaveris; memineris autem potius ita scribentis beatissimi Pauli: Christus Dei virtus, et Dei sapientia (I Cor. i, 18). Sed nec illud temere ausus fueris dicere, quod profectum

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Quid igitur ita anathematismus. Ita veteres libri. Sed in Bellovacensi præterea additum est quasi pro titulo: *Anathematismus quintus.* Verum nullus titulus apponendus est, cum non sequatur reprehensio hæretici. BALUZ.

^b Baluzius: *Voces quidem singulas quæ sunt dictæ de Christo, vel quæ ab ipso probatæ sunt, sapienter accipiendas esse, et, etc. EDIT.*

^c Baluz.: *Deum Verbum ex mensura humanitatis ipsius agnoscimus. Nam, etc. EDIT.*

ætatē et sapientiæ, et gratiæ, homini assignemus : id enim nihil aliud est, nisi dividere in duas partes unum Christum. Sed, ut dixi dudum, cum ante sæcula sit filius, novissimis temporibus filius frisse dicitur Dei, carnis suæ generationem dispensatorie propriam faciens : ita etiam, cum sit sapientia genitoris, proficere sapientia dicitur, qui est perfectissimus, utpote Deus, humanitatis propria, propter summam ἰσῶσεν, in se familiariter accipiens. Pro qua igitur causa, Deo dicente : *Judicium justum judicate* (Deut. 1, 16) ; veritatem ipsi corrumpunt : neque enim divisionem substantiarum post ἰσῶσεν asserimus ; neque deitatis naturam incremento et profectu dicimus eguisse : illud autem magis, quod per dispensationem sua fecerit ea quæ sunt carnis propria, ut pote caro factus, juxta Scripturam.

Homiliam paschalem nomine epistolæ appellat, non quod sermo non sit, et ille quidem prolixus ac elaboratus ; sed quod revera mihi teretur in orbem fere totum, et præsertim in Orientale imperium, ad omnes majores, atque ἀρχιεπισκόπος sedes, unde ad minores manaret, indicaretque diem celebrandi Paschatis.

Quod vero tali fidei et opinioni sanctorum etiam Patrum chorus assentiat, probabo, apposita parte tractatus habiti a beatæ memoriæ Attico, qui ita se habet.

ATTICI CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI.

Hodie Christus Dominus clementiæ generationem suscepit ; nam eam, quæ divini dignitatis, jam ante habuerat. Et adjecit porro : *Clementiæ Verbum exinanitur, quod natura inexinanibile est* : se enim exinanivit formam servi accipiens (Philip. 11, 7) ; carnis expers [Baluz. incarnabilis], in carne fit, nam Verbum caro factum est (Joan. 1, 14) ; qui tractari non potest propter incorporalem naturam, contractatur ; qui initium non habet, subit initium (Baluz. fit sub initio) corporale ; perfectus, crescit ; invertibilis, proficit ; dives, in umbraculo [Baluz. in cœnaculo] fit, qui comprehendit nubibus cælum, pannis involvitur ; rex reponitur in præsepi.

Quod vero dividere substantias post unitatem sit grande peccatum, immo magis evertat venerabile Incarnationis mysterium, sciemus nihilominus, si inspexerimus dicta subjecta Julii et Felicis, qui Romanæ Ecclesiæ præfuerunt.

JULII EPISCOPI ROMÆ.

Prædicatur autem ad consummationem fidei, et incarnatus ex Virgine Maria Dei Filius, qui habitavit in nobis, non in homine operatus est : hoc enim in prophetis et apostolis locum habet ; perfectus Deus in carne, perfectus homo in spiritu, non duo filii, sed unus ; non unus [Baluz. om. non unus] quidem naturalis filius, qui assumpsit hominem ; alter vero mortalis assumptus a Deo, sed unus unigenitus in cælo, et [Baluz. om. es] unigenitus in terra Deus.

FELICIS SANCTISSIMI ROMÆ EPISCOPI ET MARTYRIS.

De incarnatione vero Verbi et fide. Credimus in Dominum nostrum Jesum Christum, natum ex Virgine Maria : hic enim est Filius Dei æternus, et Verbum, et non homo a Deo assumptus, ut sit alius præter ipsum ; sed cum esset Deus perfectus, factus simul est homo perfectus, incarnatus ex Virgine.

De epistolis Julii et Felicis summorum pontificum, vide eruditissimi Petavii non tam disputationem quam dubitationem, tom. IV Dogm. eccles. lib. IV, cap. 6 § 9.

ANATHEMATISMUS SEPTIMUS.

Si quis Jesum, ut hominem, operatione Dei Verbi, adjutum [Baluz. add. Filium] dicat, et gloriam Unigeniti, ut alii præter ipsum, assignet ; anathema sit.

REPREHENSIO HÆRETICORUM.

Operatione adjutum ab Spiritu Dominum nostrum Jesum Christum, ut hominem simpliciter, aut ut prophetam, aut ut apostolum, nemo est qui conflatur ; apostolicas tamen voces de ipso dictas, propter naturam carnis visibilem, nec negare possumus, nec delere, modo dicentes : *Secundum operationem principatus virtutis ipsius, quam operatus est in Christo, suscitans ipsum a mortuis* (Ephes. 1, 19). Et *Jesus : Quem Deus suscitavit a mortuis, solvens dolores mortis* (Act. 11, 24). Et rursus : *Virtute Dei exaltatus* (Ibid., 35), et quæ sunt horum similia.

Sed licet hæc ita dicantur, propter id quod apparet ; nemo tamen existimaverit eum, ut hominem simpliciter, operatione adjuvari, aut ut sanctum, aut ut prophetam, aut ut apostolum : ergo divinas, neque delemus, neque negamus, aut imperite, aut per blasphemiam anathematizamus voces dictas et positas, propter visibilem carnis naturam ; neque ut hominem simpliciter, aut ut sanctum, aut ut prophetam, aut ut apostolum, operatione adjutum dicimus. Neque enim dicebat : *Hæc dicit Dominus* ; sed ut filius legislator : *Ego dixi vobis* (Matth. v, 32).

Animadvertite Andreæ ita perplexæ loqui, ut videatur sequi errorem Nestorii, quod Incarnatio sit sola Verbi habitatio in homine ; quamvis enim asserat, Spiritum sanctum, de quo sane questio non vertebatur, aut verbum potius, non perinde operatum fuisse atque in cæteris hominibus ; non exponit tamen diversum modum, atque ita non recedit verbo satis a Paulo Samosateno asserente, Christum esse quidem purum hominem, sed in quo specialiter Deus operaretur. Et vero Cyrillus Orientalibus, adusque temporis initiæ pacis objecit, quod cum Nestorio reipsa sentirent, etsi mentem verbis ambiguis tegerent. Extrema hæc verba : *Neque enim dicebat : Hæc dicit Dominus ; sed ut Filius legislator : Ego dixi vobis ; etsi videntur quibusdam Orientales absolvere, suspitionem nobi movent : quid enim aliud significant, quam vel ὁμοσίαν, vel κοινωσίαν τῆς οὐθεΐας.*

RESPONSIO ORTHODOXI.

Nunc quoque nobis nihilominus iisdem verbis, eademque ratione, respondendum est. Unus enim est

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Prætermissus ergo est sextus. BALUZ.

certe Dominus noster Jesus Christus, qui quidem esse A creditur, et Verbum, quod est ex Deo Patre sempiternum, et ante secula * et homo qui novissimis seculi temporibus est factus, quique præcipuam habuit inæstimabilemque generationem secundum carnem; sed unus Filius, et Deus, et Dominus, operabatur signa, virtutesque supra hominem, demonstrans, licet factum caro. nihilominus sic quoque se esse Deum verum, et Patris virtutem: neque enim homo factus desiit esse, quod fuerat.

Denique implebat mirabilia, modo objurgans daemonia, modo contundens Satanam, modo cæcis lumen immittens, mortuos suscitans, mare gurgitibus sæviens uno sapiens verbo, non ut hominem nescio quem, et alium præter se Christum clarificans, quem admodum unum aliquem prophetarum et apostolorum; sed sibi gloriam pariens, ut Deus natura esse ab omnibus crederetur, licet factus sit homo.

Nonne igitur flagitiosissimum est, pati Nestorium dicentem (*Serm. 10, velut in Macedon.*): *Communes enim sunt Trinitatis operationes, et tantummodo substantiis dividendæ: unigeniti vero præclara gloria, aliquando Patri assignata est, aliquando Spiritui, aliquando Christi virtuti.* Aut probent igitur objurgatores, alium esse Christum seorsim, et separatim intelligendum, cui suam virtutem imposuit unigenitum Dei Verbum, quasi alius sit seorsim filius, præter se ipsum; aut si non est alius, sed unus atque idem, et ex Patre unigenitus, et ex muliere homo secundum carnem; quam ob causam nos melius fuerat reticere, ac non magis deliramentis illius vim opponere veritatis, et splendorem veritatis dogmatum declarare? C

Erat quidem, et est Deus Filius; sed quoniam humanitatis mensuram semel suscepit, nec inhonoravit dispensationem, omniaque [Baluz. sed omnia] propter exinanitatem, voluntarius nostri causa sustinuit. Ideo cum juxta suam naturam ipse sit vita, ex Patre dicitur vivificari; et cum sit gloriæ dominus, gloriam dicitur accepisse; ait enim Hebræus ex Hebræis, legis peritus [Baluz. legislator] vere, et ex tribu Benjamin: *Paulus Apostolus, non ex hominibus, neque per homines, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem, qui eum suscitavit a mortuis, gloriam dans ei (Gal. 1, 1).* Sed etsi dicatur a Patre gloriam accepisse, quia hoc ad Incarnationis mensuram pertinet; scit tamen se eo, quod Deus est, habere dignitatem, quæ modum D totius creaturæ transcendit; ait enim: *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo, et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui Filius voluerit revelare (Matth. xi, 27).*

Dicat aliquis cupiens discere: Si omnia tibi a Patre tradita sunt, quasi qui gloria egueris, et habere debueris in omnes dominationem, propter humanitatem [Baluz. humanum modum]; quomodo dicis, im-

possibile esse hominum mentibus, te posse cognoscere, sicut et Patrem? Non, inquit, visibilibus tantum cognitio de me continetur: sum enim Deus in carne et sanguine, secundum carnem cognoscendus; secundum divinitatis naturam et gloriam, par similisque Deo Patri, et omnem cogitationem supervolans ac sermonem.

Ergo ut ad propositum redeamus, neque apostolicas evacuamus voces, absit; nec secus quam oporteat sentientes, *ἐναντιοπαρήσας* rationi repugnemus; sed sacras magis litteras ubique sequentes, et divinorum doctorum dicta firmantes, illis insurgimus [Baluz. exurgimus], qui Ecclesia recta dogmata pervertunt.

Quod vero Pater a mortuis dicitur suscitasse Dominum Jesum Christum, videlicet quod ea res erga carnem ipsius impleretur, nulli esse dubium potest; ipse vero, cum sit vivifica et efficax virtus Patris, templum suum vivificabat, juxta illud: *Solvite templum istud, et in triduo reedificabo illud (Joan. ii, 19).* Igitur corpus illud vivificandum non erat alienum, nec unius hominum nostri similitum, sed ipsius proprium Verbi.

ANATHEMATISMUS OCTAVIUS.

Si quis dicere audeat, assumptum hominem coadorari oportere cum Deo, et conglorificari, et connumerari Deum tamquam alterum cum altero; ac non magis una veneratione colit Emmanuel, et unam ipsi glorificationem deputat, eo quod *Verbum caro sit factum (Joan. i, 14)*; anathema sit.

REPREHENSIO HERETICI.

Coadorari et conglorificari, ut de personis, aut de substantiis, aut de filiis duobus non dicimus, tamquam si carni aliter [Bal. carnaliter] veneratio fiat, et Deo Verbo aliter, sed magis unam venerationem, et cætera, ut uni filio offerimus, ita et quod [Baluz. om. et quod] positum est. Sicut etiam ipse in ^b altero tomo dicit (*Homilia 17 paschali*): *Cum consideret enim, ut Verbum, suo Patri, et ex ipso sit, et in ipso per naturam, audiebat tamen dicentem etiam cum carne: Sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum (Psal. cix, 1); ita etiam adorari ipsum dicimus, tam a nobis, quam a sanctis angelis.*

Ad hæc igitur dicimus, quod valde indocte, imperiteque [Baluz. docte periteque] objurgavit eos, qui cum carne adorari unum eundemque filium volunt, tamquam si longe diversa sint inter se *ὄν* et *παρ*, quod ipse ita posuit, ut supra memoratum est, *dicom cum carne adorari oportere; abnegans vero coadorari carnem cum deitate.*

RESPONSIO ORTHODOXI.

Acutissimos nos divinus Paulus effecit, dicens: Vos-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Baluzius: *Et qui novissimis sæculi temporibus homo est factus, quique, etc.* EDIT.

^b Primo tomo. Id est in homilia paschali 17 quæ primus tomus Cyrilli nuncupatur etiam infra pag. 260 et 261 (*Reprehens. hæret. anathem. 15*); sed ta-

men infra pag. 249 et 266 (*Repr. hæret. anath. 8 et 12*) primus tomus refertur ad epistolam quam idem Cyrillus scripsit ad monachos Egypti adversus Nestorium. Fatendum nihilominus est eam vocari secundum tommum in pag. 260. BALUZ.

metipsos probate, si estis in fide (II Cor. XIII, 5). Hu- manus etenim sensus, etsi quadam jactantia, et amo- re sui extra rectam semitam feratur, et a veritatis dogmatibus abhorrentem habeat motum, suas novas ineptasque cogitationes ipse sentire formidat; se ta- men facillime emendabit, sanctorum Patrum scruta- tus labores et scripta, qui propter rectissimam dog- matum scientiam memorabiliter ab omnibus collau- dantur, tumque suam fidem bene probabit. Proposi- tum est enim omnibus, qui mentem sunt sana, sequi opiniones illorum; quandoquidem ipsi quoque suum sensum apostolicæ et evangelicæ traditionis imple- tes, et fidei rationem recte et irreprehensibiliter ex sacris litteris concipientes, lumina erant in mundo *verbum vitæ habentes* (Philip. II, 16), sicut scriptum est.

Scribit igitur sempiternæ memoriæ Pater noster episcopus Athanasius de omnium salvatore Christo (Lib. de Incar. Verbi tom. II): *Constituimur esse ipsum Filium Dei, et Deum secundum spiritum, et filium hominis secundum carnem; non duas naturas unum filium, unam adorandam, et alteram non adorandam; sed unam naturam Verbi incarnatam, et adoratam* [Baluz. adorandam] *cum carne ipsius, una veneratione; neque duos filios, alium quidem Filium Dei verum et adorandum; alium autem ex Maria, hominem non adorandum, gratia Filium Dei factum, sicut homines. Porro post alia: Qui igitur ex Virgine Maria natus est, Filius* [Baluz. add. est] *Dei natura, et Deus vere, non gratia, nec participatu, secundum carnem natus est homo ex Maria; secundum spiritum vero ipse Filius Dei et Deus.* [Baluz. add. Et rursus]. *Si quis autem contra hæc, velut ex sacra Scriptura, docet, alium dicens Filium Dei, et alium natum ex Maria, gratia filium factum, sicut nos; et quod sunt duo filii, unus natura Filius Dei, ex Deo, et unus gratia homo ex Maria; aut si quis Domini nostri carnem desuper dicit, ac non ex Virgine Maria, aut conversam deitatem in carnem, aut confusam, aut commutatam, aut passibilem Domini* [Baluz. add. nostri hic et infra] *deitatem, aut non adorandam Domini carnem, ut hominis, aut non adorandam, ut Domini et Dei carnem; eum anathematizat sancta et catholica Ecclesia, obtemperans divino Apostolo dicenti: Si quis vobis evangeli- zaverit præter id quod accepistis, anathema sit* (Gal. I, 9).

Hæc ita illo sentiente et scribente nobis, gloriæ Christi hostis, atque rebellis Nestorius, effrenatam- que in eum linguam solvens, ita ait (Serm. 2 sub finem): *Confiteamur eum, qui est in homine Deum. Colamus divina conjunctione cum Deo Verbo coadorandum hominem. Nonne plane hominem Θεοφόρον nominat Christum? nonne conjunctionem tantum hominis factam esse dicit ad Deum, secundum illud, quod est Pauli voce memoratum, Qui adhæret Domino, unus spiritus est* (I Cor. VI, 17).

Atqui illud est verum, Christum unum eundemque [Baluz. verum, ipsum eundemque, etc.] fuisse magis

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Baluz. Sed dixerint e diverso: tu quoque reus, etc. ENIT.

A Deum simul et hominem, et non hominem nescio quem, separatim et seorsim intelligendum, et tantum conjunctione Deo adhaerentem. Nam post illam inef- fabilem adunationem, sive quis dixerit Deum Emma- nuel, hominem factum et incarnatum Dei Verbum oportet accipere, sive quis hominem nominaverit; scimus tamen, cum hoc esse etiam Verbum Patris. Est igitur aliud, dicere Filium Dei Patris Verbum unum cum carne sibi conjuncta, et aliud dicere, in homine esse Deum, quemadmodum etiam in prophetis fuit, sive in nobis ipsis per Spiritum sanctum.

Sine periculo autem et irreprehensibiliter, ut opi- nor, hoc dixeris, quod incarnatum Dei Verbum, cum sit unus filius, non sine propria carne, sed cum ipsa, est potius adorandum: quemadmodum etiam omnis anima in suo corpore honoratur, et appellatione una, quod ex duobus est, ut unum animal nominatur. Cum tu igitur de Christo omnium salvatore sermonem faci- ens, dividas eum, qui unus est, in duos [Baluz. di- vidas unum in duo], et hominem seorsim et separa- tim intelligendum pronunties, deinde audeas dicere [Baluz. audias dicere], eum coadorari oportere, et con- nunciari Deum, tamquam si alius sit præter ipsum, Filius Dei; quis est, qui ferre possit, et tantam lin- guæ petulantiam silentio præterire? Oportuerat enim magis dicere: *Colamus Deum Verbum, quod factum est homo, et nuncupatur Deus, et in humanitate adoratur, quia et natura Deus est, et ex Deo Patre natus.*

* Sed dixerint forte, qui ex adverso, tu quoque reus eris, scribens in epistola, *quod Filius Patri cum sua carne consederit*; et deinde reprehendens dicen- tem, *quod oporteat coadorari hominem cum Deo Verbo, et connunciari Deum*: tantumdem est enim, et eum dicere, et μετὰ. Redarguamus ipsos vim ignorantes dictorum, et naturam rerum minime intuentes: quoties enim in una persona, et in [Baluz. om. in] natura una, sive substantia, sermo explanans ea, ex quibus sit composita naturaliter [Baluz. add. ipsa persona], adjicit sive τὸ σύν, sive τὸ μετὰ, servat significatio- nem unitatis, et non in duas partes divisam esse de- finit. Quoties autem substantiis in duas partes antè divisas, ad significandam utramque separatim et seorsim, τὸ σύν dicitur, sive τὸ μετὰ, tunc certe duorum aut plurium, et non unius per compositionem, signifi- catio est, ut si [Baluz. add. forte] dixerò, cohonorari [Baluz. coadorari] cum suo corpore hominis ani- mam, cum [Baluz. Si quis fortasse] honor delatus fuerit homini, qui est ex utroque compositus; aut si quis dixerit, animam unum esse animal cum suo corpore: non certe in duos homines unum dividit; sed apparet magis illum non ignorasse ea, ex quibus homo vel sit, vel compositus sit. Sin autem dixerò: Petrus et Joannes connuncupantur homines; vel si dixerò: Cum Petro Joannes ascendebat in templum; τὸ σύν jam, sive τὸ μετὰ, non unius significatio- nem habet, neque enim compositus est Petrus cum

Joanne; sed nec pro uno homine ambo æstinantur.

Cur igitur veritatem corrumpunt, unum Christum in duos per imperitiã dividentes? Aut si putant, quod nos *consedere Patri* dicentes *Filium cum suo corpore*, duos intelligi dederimus filios, exquirant diligentius, an non, unum dicentes filium, uno etiam consessu eum dicimus honorandum, non vero duobus; ita ut unus quidem seorsim corpori destinetur, alter vero iterum verbo; sed numquam hoc probaverint; unum enim cum sua carne Filium, Deum simul et hominem, eundem uno consessu cum Patre asserimus honorandum. Cohonorari autem dicere, et connuncupari Deum; plane est confiteri duos esse coonorandos, et connuncupandos; quod dementiæ plenum est, et a rectis veritatis dogmatibus alienum.

Factus est igitur anathematismus in eos qui usquequoque et omnibus modis dividunt Emmanuel, seorsus in hominem, et seorsus in Deum Verbum: unum etenim ipsum nobis divinarum rerum prædicaverõ doctores, et sincera atque incorrupta sacrarum scientia litterarum.

ANATHEMATISMUS NONUS.

Si quis dicat, unum Dominum Jesum Christum glorificatum a Spiritu, virtute ipsius, quasi aliena, uti, et ab ipso accipere, ut possit operari adversus immundos spiritus, et implere in [Baluz. em. in] hominibus signa divina, ac non magis ipsius esse proprium Spiritum, per quem operatus est signa divina; anathema sit.

REPREHENSIO HÆRETICORUM.

Rursus ea, quæ ipse ante dixit, in medium proferamus, et ipsum, suorum forsã oblitum, admoneamus: neque enim tantummodo Dominum signa in spiritu dixit implese; verum etiam ipsum mortuum vivificatum esse per Spiritum; ait enim in primo tomo (*Epist. ad Monachos. cap. 25*): *Si igitur non est passus, eo quod mortuus est carne, juxta Scripturas, neque vivificatus est Spiritu*. Considerare autem oportet, quam contraria sibi ipse loquatur, in anathematismis suis negans, Dominum in Spiritu Dei dæmonia ejicere, et alia signa facere, et illam vocem Domini, quæ in Evangeliiis posita est, falsam faciens dicentis: *Sin autem in Spiritu Dei ego dæmonia ejicio (Matth. xii, 28)*.

At nos Dominum nostrum Jesum Christum, et propria virtute, et operatione Spiritus, implere mirabilia confitemur. Non quod non habeat ipse propriam virtutem, ut virtute Spiritus sancti indigeat.

Qui vero non adesse dicit [Baluz. non accipit] Spiritum sanctum, negat sacras Scripturas; nam etsi alicubi dicat Scriptura divina, mirabilium opera Patrem implere, sicut ait: *Pater manens in me et ipse facit opera quæ ego facio (Joan. xiv, 10)*. Attamen Filius est qui facit, omnia enim quæ sunt Patris Filii sunt; et si Spiritum dicat facere, sicut ait: *Sin*

A *autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmonia (Matth. xii, 28)*, Dominus est tamen [Baluz. em. tamen], qui facit in Spiritu, neque enim alienus est Filius a Patre vel Spiritu; nec divisæ nec seorsim positæ sunt Trinitatis operationes; sed propria Trinitatis est uniuscujusque substantiæ operatio, quæ in Scriptura memorata est; sicut et omnem creaturam modo Filii opus fuisse Scriptura commemorat, dicens: *Verbo Domini cæli firmati sunt (Psal. xxxii, 6)*; modo Spiritus sancti: adjicit enim: *et spiritu oris ejus omnis virtus eorum (Ibid.)*. Sed non qui non possit Pater omnia facere, operatur et Filius; nec pariter quia infirmus sit Filius ad creandum, assumitur Spiritus: verum est enim, quod *omnia per ipsum facta sunt (Joan. 1, 3)*; sed ut Trinitatis eandem substantiam, eundem honorem, eandemque virtutem Scriptura nobis exprimeret. modo ait a Patre, modo a Filio, modo a sancto Spiritu esse facta: hoc enim modo ab una quadam substantia divina [Baluz. em. divina] pendere omnia intelligimus. Nam sicut Verbum *ἑνός* et *ἑνωσται* sic unigenitum ex ipsa impassibiliter natum est; sic Spiritus ex ipsa exiit, qui est et ipse in sua substantia; ita ut una *οὐσία* in tribus substantiis designetur, et nulla a sese, juxta rationem substantiæ, aliena esse noscatur; sed tantummodo proprietatibus demonstrantibus, sive discretionibus singulæ substantiæ declarentur. Quo igitur modo propria est operatio eorum, quorum substantia, et virtus, et voluntas communis est? Quibus enim ista communia sunt, eorum certe una est operatio.

C.

RESPONSIO ORTHODOXI.

Opusne mihi erit testium vocibus, ad probandum, adversarios frivolas ineptasque velle fabulas exercere, et inconsiderate nos maledictis lacerare? At id opinor, sola ipsorum verba posse monstrare.

In proposito anathematismo affirmavimus, plane proprium esse Filii Spiritum sanctum, et per ipsum implere Filium signa divina; adversarii vero, qui tam frequenter meorum memetipsam oblivisci commemorant, intantum ipsi stoliditatis ac dementiæ ceciderunt, ut existimarent, me dicere, non per Spiritum ejicere dæmonia Filium. Nonne igitur hæc aperta calumnia est? Nam si non dignantur confiteri, ejectionem dæmoniorum ad signa referri divina, dicant sanè quæcumque ipsi voluerint, et me modis omnibus criminentur, quasi [Baluz. quod] non dixerim, hæc non esse signa divina. Sin vero inter cætera mirabilia ejectio etiam dæmoniorum annumeranda est; cur, tamquam grande aliquid damnum, veritatem vitantes, loquacitatis suæ morbum in honore maxime ponunt, nec asperrantur potius rem, et apud Deum, et apud homines odiosam? obliti autem mihi videntur Christi dicentis: *Quomodo dicis fratri tuo: Frater, sine ejiciam festucam ex oculo tuo, et ecce trabem non vides in oculo tuo: ὄφθαλμός, ejice primum trabem ex oculo*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Verba, nec pariter quia infirmus sit Filius ad creandum, assumitur Spiritus, Baluzius prætermittit. Emv.

tuus, et tunc videbis eiecere festucam de oculo fratris tui A
(*Matth.* vii, 3, 4 et 5).

Quod quidem divina Trinitas [*Baluz.* divinitas] una substantia sit, pari virtute et operatione. non ex vestra oratione comperimus; sed id ita esse, ex divina magis Scriptura credimus. Quod vero fidei rectæ [*Baluz. ada. rationi*] nihil obsit, sed prosit magis anathematismus propositus, videre nullus est labor: eis enim, qui dividunt unum Dominum Jesum Christum, et separant, ut sæpe diximus, seorsus in hominem, et seorsus in Deum Verbum, ut duæ scilicet intelligantur esse personæ; et duæ substantiæ inter se divise [*Baluz. om.* inter se divise], id facere non permittit; nec concedit dicere, velut unum hominem communem, Spiritus operatione adjutum fuisse Filium, ut mirabilia posset implere. Nam si ita est, nihil differt a sanctis apostolis, vel prophetis, qui per Dei benignitatem donationibus divinis oppleti, dixerunt videlicet: *Gratia sumus id quod sumus* (*I Cor.* xv, 10): Sed sanctis quidem viris, in quibus divinarum donationum distributio evitescit, vox ista recte conveniat; Christo autem minime: proprius etenim ipsius est Spiritus sanctus, sicut et Dei Patris; et sicut Pater per Spiritum, ita etiam ipse per Spiritum operatur. Denique dicens Judæis: *Multa opera bona vobis ostendi a Patre meo* (*Joan.* x, 32); et: *Non ex me loquor; Pater autem qui manet in me, facit opera* (*Joan.* xiv, 28); ipse dicebat rursus: *Sin autem ego in spiritu Dei eicio demonia* (*Matth.* xii, 28); operationem per Spiritum sibi ascribens et Patri, propter eandem [*Baluz. add.* similemque] substantiam. Et ingens quidem, longissimusque tractatus super his fieri possit, sed esset aptioris temporis hæc latius propagare.

Igitur, non ut aliena virtute, dicimus Emmanuel adjutum esse per Spiritum; sed usum esse magis, ut sua divine, et propriam habere virtutem consubstantialis spiritus [*Bal.* substantiæ spiritus]; beati enim discipuli signa facientes dicebant: *Viri fratres, quid nos intuemini, quasi nostra virtute, aut potestate* [*Baluz. pietate*] *fecerimus ambulare ad speciosam portam sedentem claudum* (*Act.* iii, 12)? Christi vero proprius est spiritus suus.

Verum illis, qui nostra vituperare festinant, hoc dicam: si non videtur horrendum [*Baluz.* horridum] menti ipsorum, dividi individuum Filium, et ut communem hominem, dici Jesum adjuvari per Spiritum, nos ab ita credentibus abhorrere. Sin vero Christum unum, et Filium, et Dominum consistunt, eundemque esse Deum simul et hominem, credant nobiscum, quod non adjuvetur. quasi aliena præter ipsum et meliore virtute spiritus; sed ipse magis operetur signa divina per suum spiritum, in quo etiam omnium nascentium virtus est. Hoc enim modo desinent aliquando nobis sine causa detrudere, et dentibus contra nos livoris infrendere.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* *Baluz.*: Si quis igitur pontificem et apostolum nostrum factum esse dicat non ipsum Verbum Dei; dicit, etc.
EDIT.

ANATHEMATISMUS DECIMUS.

Pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, divina Scriptura commemorat, obtulisse etiam seipse pro nobis, in odorem suavitatis, Deo et Patri. * Siquis igitur dicat, pontificem et apostolum nostrum non esse factum ipsum Verbum Dei, tunc scilicet cum est caro factum, et homo juxta nos; sed ut alium præter ipsum seorsum hominem ex muliere; aut si quis dicat pro se obtulisse ipsum oblationes, ac non magis pro nobis tantummodo, neque enim eguit sacrificio, qui peccatum non noverat; anathema sit.

REPREHENSIO HÆRETICORUM.

Si pontifex est Deus Verbum, cui Deo suo, vel quale sacrificium offert? Sed oblitus est beati Pauli dicentis: *Neque enim habemus pontificem, qui non possit condolare infirmitatibus nostris; tentatum in omnibus absque peccato* (*Heb.* iv, 15). Quis igitur tentatus est? Deus Verbum, an natura magis humana, semen David? Et rursus: *Non sibi quisque sumit honorem, sed qui vocatus est a Deo, quemadmodum Aaron; sic etiam Christus se pontificatu noluit* [*Baluz. rotuit*] *clarificare* (*Heb.* v, 4). Quis est ergo, qui cum Aaron comparatur in sacerdotii dignitate, et cum eo qui non sibi honorem sumit, sed vocatus a Deo, et cum eo, qui in sacerdotii gradum ascendit? Divina ne [*Baluz. om. ne*] natura, quæ est cœterna cum Patre, quæ omnia, quæ sunt Patris, propria habet. Et in quam dignitatem, quæ se ipsa esset altior, ascendebat? Sacerdotiumne dicamus divina natura esse gloriosius, in quod, non per se, sed vocatus a Deo, ut ille ascendebat, et per id glorificabatur? An magis illa natura, quæ ex semine David facta, et præfinita est? cui etiam juravit Deus secundum Psalmistam, daturum se in æternum sacerdotium: *Juravit enim, inquit, Dominus, et non peritabit eum; tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech* (*Psal.* cix, 4). Divinitasne Unigeniti pollicitationes cum jurejurando accipiebat a Deo, se in æternum sacerdotium accepturam, et per id se gloriosam futuram?

Ecquis nos ferat, vel sentientes ista, vel dicentes, ac non magis culpet memorantes, Deum ordinari pontificem, et promissiones cum jurejurando accipere, et vocari in sacerdotii dignitatem, ac non per se honorem accipere; sed in eum vocari, et comparari cum eo, qui sacerdotium primum accepit? Et porro: *Sicut et alibi inquit dictum est: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech* (*Heb.* v, 7). Quis porro est, qui Melchisedech sacerdotio assimilatus est? Idne postulat ratio pietatis, ut Deum Verbum existimemus; an magis carnem, quæ ex nobis assumpta est, quæ ipsi inseparabiliter et inconfuse conjuncta est? Et porro inquit: *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui potens est*

eum suscitare a morte, cum clamore valido et lacrymis, **A** offerens exauditus est [Baluz. om. offerens exauditus est], etc. Deusne Verbum preces supplicationesque cum clamore ad alium quemdam : Qui potens est ipsum servare, offerens exauditus est pietate, et didicit ex iis, quæ ipse passus est, et consummatus est? ^a Si igitur Deus Verbum est pontifex, didicit certe ex iis, quæ in se passus est, atque etiam consummatus est.

^b Sed ne mens vestra terreatur audiens de eo qui passus est : Et quidem cum esset Filius. Non enim duos filios ponimus, eum qui passus est, et eum qui impassibilis mansit : neque enim separatim et seorsus illud, quod est ex semine David, filius nominatum est ; sicut nec divinitas post unitatem, sine carne visibili, filius appellata est. Filietas enim post *ἑνωσιν* communis est utrisque [Baluz. utriusque] naturis, quippe non separandis a se : utque enim post *ἑνωσιν* **B** nulla est seunctio, manet autem illa *ἑνωσις* sempiterna. Similiter in passionibus etiam carnis, deitas erat inseparata, sed impassibilis remanebat, et per carnem implebat signa divina : unde unum, eundemque filium confitemur, inconfusis manentibus naturis, non alium et alium, absit, sed unum eundemque dicentes, Pontificem quidem nostrum et apostolum factum esse Dominum nostrum Jesum Christum, secundum divinas Scripturas, nemo est qui non confiteatur ; non seunctum tamen seorsus ex muliere hominem a Dei Patris Verbo, ita ut id [Baluz. ut esset id], quod ex semine David factum est, conjunctum inconfuse inseparabiliterque cum Deo Verbo, esset pontifex tentatus in omnibus absque peccato ; edoctus ex iis, quæ **C** passus est, obedientiam [Baluz. obaudientiam] ; offerens autem non pro se, sed tantummodo pro nobis, propriam carnem Deo et Patri : neque enim Pater unigeniti deitatis Deus est, sed Pater.

RESPONSIO ORTHODOXI.

Rursus adversarii opportune dicatur a nobis : Quousque claudicabitis utroque pede? Oportet enim vos ad Scripturæ scientiam sanam et rectum asserre sensum, et non tamquam duplici anima claudicantem, ac animis [Baluz. nimis] invalidum, rectisque uti vestigiis recusantem (III Reg. xviii, 21). Omnes enim bilingues, inconstantesque viis suis omnibus inquietantur, nec quicquam a Domino impetrabunt (Jac. i, 8).

Id autem dico, adversarios nimium admiratus, hunc etiam anathematismum tam impudenter, petulantique increpare ; quippe id faciunt, nolentes Verbum Dei et Patris nominari a nobis apostolum et pontificem confessionis nostræ (Heb. iii, 1), quantumcumque homo sit factum. Qui enim generationi ipsius secundum carnem calumniari conantur, quique audent, quasi novam, eam repudiare, fugiuntque sanctam Virginem dicere *θεοτόκον*, e quomodo non facile negent

dispensationis rationem? Audiant igitur vocem Esaiæ : Nisi credideritis, non intelligetis (Isai. vii, 9).

Divinus quidem Joannes evangelista magnum aliquid et præcipuum exclamavit in orbem terrarum, Verbum dicens carnem esse factum (Joan. i, 14). Hi autem qui vim veritatis suffurantur, ita ipsum dicunt carnem factum, ut factum dicitur et maledictio et peccatum (Gal. iii, 13) : et de his quidem satis jam ante diximus, quæ probare possent, hunc ipsorum de his infirmissimum esse sermonem.

Ad objurgatores vero hoc in præsentia dicimus : Discite audire præ angustia gementes [Baluz. contributati] : percipite mysterii, quod secundum Christum, fundamentum, dispensationisque principes causas, et ipsum, ut ita dicam, ejus superventum, credite nobiscum ; immo potius sacris litteris date suffragium veritatis, confitentes, quod unigenitum Dei Verbum, quod est in sinu Patris, per quod sunt, et in quo omnia, factum sit caro, non conversionem, aut confusionem passum, sed magis manens per naturam semper id, quod erat, et est, et erit. Factum est autem caro, generationem passum a sancta Virgine (secundum carnem dico), et nuncupatum est Filius hominis. Et similiter ac nos communicavit carni et sanguini (Heb. ii, 14). Id ita credentibus, et venerabilem verissimamque fidem tenentibus, omnia quæ insequuntur, erunt planissima, et nihil ex his videbitur arduum, nec obscurum ; scriptum est enim : *Plana omnia sunt intelligentibus, et recta inventientibus cognitionem* (Prov. viii, 8).

Oportere autem existimo, causas, ob quas anathematismus sit factus, exponere : qui enim ima summis miscuit, qui et omnia confudit, Nestorius tale quiddam alicubi dixit (Serm. 6 qui 3 in Proclum) de Christo omnium salvatore : *Missus est dexuniare captivis remissionem is, qui fidelis Deo factus est pontifex ; factus est enim hic, non semper erat. Hic qui paulatim, et gratia, o hæretice, proficiebat in pontificis dignitatem.* Huic et alia multa eandem ejus impietatem et germanam audaciam indicantia intulit. Quis igitur, cum ejusmodi verba audiret, non omnia magis [Baluz. melius] perpetianda sibi duceret, quam in his rebus invisum Deo tenere silentium? Mortuus est pro nobis Christus, injuria omni contempta, patibulum, et secundum carnem mortem sustinuit : nos autem **D** Salvatore nostro vicem, ne verborum quidem remuneratione, solvemus, sed alto silentio dormiemus, tam nefandas blasphemias audientes? An non magis hujusmodi criminum erimus nos quoque participes?

Quid ais : *In pontificem paulatim proficiebat?* Atqui cum Deus esset, exinanivit se, servique formam, qui est natura liber, accepit ; humiliavit se, qui omnia creatum transcendit, et deitatis fastigiis gloriatur. Si

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Verba Si igitur Deus Verbum est pontifex, didicit certe ex iis quæ in se passus est, atque etiam consummatus est, Baluzius prætermittit. Edit.

^b Baluz. : Sed ne mens vestra terreatur audiens de eo qui passus est, et eum qui impassibilis mansit. Neque

enim separatim et seorsus ille qui est ex semine David filius nominatus est, sicut nec divinitas post unitatem, etc. Edit.

^c Baluz. : ut facile negent dispensationis videlicet rationem. Edit.

proficiebat quando exinanitus est, quomodo seipsum humiliavit? Honorisne ei et gloriæ exinanitatem causam fuisse dicamus? Deinde quomodo jam exinanitas esse possit?

Si ipsum, inquit, Dei Patris Verbum factum est pontifex, quisnam est major ipso, et quis obsequio sacerdotii honorandus? Ergo dicam porro: Crede, quod cum sit Deus natura, et in forma Patris Filius, non rapinam arbitratus est, ut esset similis [Bal. æqualis] Deo, sed exinavit se, formam servi accipiens; sic factus est homo, et sic [Baluz. si] servi formam accepit, non arbitratus vile esse, et dispensationi incongruum, etiam apostolum se, et pontificem nuncupari. Hic qui non sprevit humanitatis nostræ mensuram, quoniammodo humana spernat?

Non est quidem nobis arduum, nec difficile, verbis pluribus progredi, et hujus rei argumenta prolixiore tractatione, verum, hoc interim omisso, proponam verba, quæ ipsi fecerunt. Scripserunt enim hoc modo: *ⁿ Sed nec mens vestra interim terreatur, de eo audiens, qui passus est: ET QUIDEM CUM ESSET FILIUS. Non enim duos filios dicimus, eum qui passus est, et eum qui impassibilis mansit: non enim separatim seorsus a divinitate illud, quod est ex semine David, quodque Filius nominatum est, sicut nec divinitas post τῶστων, sine carne visibili, Filius appellata est. Porro autem: Unde unum eundemque filium, confitemur inconfusis manentibus naturis, non alium et alium dicentes, absit: sed unum eundemque, Pontificem quidem et apostolum nostrum factum esse Dominum nostrum Jesum Christum, secundum divinas Scripturas nemo est qui non confiteatur; non sejunctum tamen seorsum hominem ex muliere a Dei Patris Verbo.*

Si igitur unum dicunt Filium non ^b dividentes in duos eum, qui ex semine David, et eum qui Dei Patris Verbum, quomodo non lædunt mysterium, dividentes dispensationem inter Deum et hominem? Cur non magis unum eundemque et Deum esse dicunt, et hominem, ut omnia sint ipsius, et divina pariter et humana? Nam si quod [Bal. quid] divinum, de divinitate ipsius dicatur, id verissimum esse omnino credimus: ^c novimus enim eum Deum esse, etsi humanum quod est, dictum fuerit. Huic item assentiemus: confitemur enim Deum esse in carne et sanguine, et humanitatis mensuram per humana cognoscimus: mille enim millia angelorum [Baluz. sanctorum] ministrant ipsi, et divinam ipsius sedem circumstant Seraphim. ^d Sed quando factus est homo, etiam pontifex nuncupatus est; non ut sacrificium majori domino offerat,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Baluz.: Sed nec mens vestra terreatur de eo audiens qui passus est, et eum qui impassibilis mansit. Non enim separatim et seorsus illud quod est ex semine David filius nominatus est, sicut nec divinitas post τῶστων sine carne, etc. Edit.

^b Baluz.: non dividentes in duo id quod est ex semine David et Dei Patris Verbum, lædunt mysterium dividentes, etc. Edit.

^c Baluz.: Novimus enim eum Deum esse, et si humanum aliquid huic item assentiemus. Confitemur enim, etc. Edit.

sed sibi, et Patri, fideique nostræ confessionem procuraret. Si dixeris, non esse Deo dignum sacerdotio ministrare, aio ego quoque, idque, ^e si solum et absque carne esset Verbum, diceres recte: sed quando homo factum est, attende ipsum ^f et ministrantem propter humanitatem, et in dignitatibus super creaturam, ut Deum: considet enim cum Deo et Patre. Itaque vide ipsum sacrificantem, ut hominem; et considentem, ut Deum. Quid enim ait beatus Paulus: *Talem habemus pontificem, qui sedit ad dexteram sedis magnitudinis in excelsis.* Scientes igitur, quia cum sit Deus, factus est caro (est autem unus atque idem), ipsi, ut uni, omnia tribuamus, et dispensationis non ignorabimus modos, vim sententiarum sapienter et artificiose ad ipsius semper obedientiam referentes.

MONETI sæpius totam de Deo pontifice questionem ex homilia panegyrica Procli natam esse: ipsius enim dictum, quod uterus Virginis fuerit templum in quo Deus factus sit sacerdos, tam impatienter tulit Nestorius, ut continuo extemporali oratione palam argueret, et sermone integro postea vehementer damnaret. Proclum Cyrillus, licet tacito nomine, animose defendit, tum in lib. Contradictionum, tum in epistola synodica, et in defensione anathematismi 10. Ea porro questio, ut erat orta ex particulari quorundam studio, in publicam aut communem potius, non evasit, sed ab aliis disputatoribus derelicta est. Cur autem tanto studio Nestorius Procli verbum impugnaverit, Cyrillus propugnaverit, non alia causa existit, quam affectus animi, sive Nestorii aversantis, sive Cyrilli diligentis Proclum. Hunc enim Nestorius, velut professum inimicum, Cyrillus tamquam fidei vindicem, et cleri Constantinopolitani catholici ducentem spectabat.

ANATHEMATISMUS UNDECIMUS.

Siquis non constet, carnem Domini vivificam esse, et ipsius Dei Verbi propriam, et non alterius cuiuspiam, præter ipsum; conjuncti tamen cum ipso, sive per dignitatem, sive per solam divinam habitationem; ac non magis esse vivificam, ut ante dixi, eo quod fuerit propria Verbi, quod omnia vivificare potest; anathema sit.

REPREHENSIO HERETICORUM.

Propriam fuisse Verbi carnem Dominicam, per τῶστων, constatendum est: sciendum tamen, ex nobis eam fuisse assumptam. Supervacuum est autem inferre: *Et non alterius cuiuspiam præter ipsum; nisi forte neget, eam ex nobis fuisse assumptam: tam enim frequenter propriam dicere, negantis est, Dominicam carnem esse nostræ naturæ. Et ubi gloriatio nostra? Per quem dicit Paulus: Convessus scilicet nos*

^d Baluz.: Sed quoniam factus est homo, etiam pontifex nuncupatus est; non ut sacrificium majori Deo offerat, sed sibi et Patri fidei nostræ confessionem, magis et Patri. Edit.

^e Baluz.: Si solum et absque carne esse Verbum diceres, recte; sed quoniam homo factus est, etc. Edit.

^f Verba et in dignitatibus super creaturam, ut Deum, et que sequuntur, itaque vide ipsum sacrificantem, ut hominem, et considentem ut Deum, Baluzius non habet. Edit.

simul, et consedere fecit (Eph. II, 6)? Cui enim homini sua caro alterius est? Nonne unusquisque nostrum communem quidem cum altero quocumque [Baluz. om. cum altero quocumque] habet carnem, similis substantiæ ratione; propriam vero eo quod uniuscujusque caro non sit alterius, sed illius, cujus est? Quid igitur vult propriam dicens, quasi non unum aliquid dicens? nam si intelligit, Dominicam carnem ex nostra carne fuisse assumptam, et intelligit, quod uniuscujusque caro ejus est propria, cujus est, non alterius, quid quasi novum dicens, propriam fuisse commemorat? An scilicet per obtentum negat, eam ex nostra natura fuisse assumptam, sicut in secundo [Baluz. primo] suo tomo (Homil. 17) evidentius dicit? *Et puer, inquit, erat non juxta nos, id est, non in nuda, nec in sola nostri similitudine, sed in humanitate quidem propter carnem; divinus vero, quasi supra nos, et de cælo.* Et item in altero tomo (Epistola ad monachos) ait: *Corpus enim erat, non alterius juxta nos; sed proprium magis ipsius Dei* [Baluz. add. Patris] *Verbi, quod erat natum ex ipsa.*

Quis enim dixit umquam, cujuspian hominum propriam [Baluz. priorum hominum] carnem fuisse Dominicam, aut Abel, aut Noe, aut Eliæ, vel alterius nescio cujus superiorum? Neque solum Dominicam carnem dicimus, non fuisse cujuspian alterius superiorum hominum, sed ipsius magis Domini propriam, atque inconfuse, et inseparabiliter cum Deo Verbo conjunctam. Verum nec uniuscujusque nostrum caro facta est umquam, ut supra diximus, cujuspian alterius, nisi ejus cujus sit caro. Cum hoc igitur Ecclesie traditione comprobetur, quare tam crebro propriam dicit, nisi forte neget, esse eam nostræ nature.

Quare autem velat id proferre: *Conjunctam ipsi secundum dignitatem et auctoritatem; cum ipse in secundo [Baluz. primo] tomo (Hom. 17) dicat: Ita enim paupertate ipsius divites facti sumus, cum natura humana in ipso sublata [Baluz. sublevata] sit in divinam naturam [Baluz. dignitatem]?* At nos etiam contraria sibi ponenti dicamus. Si nature manent inconfuse, manet autem *ἁγιότης*; dicimus vero, et venerationem, et virtutem, et dignitatem, et auctoritatem uni Filio offerri debere, naturis *ἐν τῇ ἁγιότητι* manentibus inconfusis: ostende, quid aliud desit, quod possit *ἁγιότητι* comprobare, et assentiemus, et dabimus, sine tamen confusione naturarum. Sed scilicet, ad probationem summæ *ἁγιότητος*, nihil ei satis est, quod non confundat naturas: at nos naturas quidem inconfusas servamus, et summam divinamque [Baluz. add. unitatem], et nobis intelligibilem [Baluz. intelligibilem] *ἁγιότητι* constemur, omnia ad ipsius glorificationem, ut Deo et uni Filio, offerentes, dicentesque ad eum beati Petri voce: *Tu es Christus Filius Dei vivi* (Matth. XVI, 16).

RESPONSIO ORTHODOXI.

Instigabantur aliquando in fores impios miserimi Judæi, telis invidiæ animo sauciati; sed cum ad hæc manes etiam sceleratas inferrent Christo omnium

salvatori, tantæ eorum audaciæ et facinorum causas ipsos reddere jubebat, dicens: *Multa bona opera facio vobis a Patre meo, ob quod eorum factum me lapidatis* (Joan. x, 32)? At ii ad tantam temeritatem et impietatem cogitationum venerunt, ut illi etiam blasphemiarum crimina objicere conarentur dicentes: *De bono facto non lapidamus te, sed de blasphemia, quod tu, cum sis homo, facis te Deum* (Ibid., v. 33). Ait autem ad ipsos Salvator: *Nonne est scriptum in lege vestra: Ego dixi: Dii estis* (Psal. LXXXI, 6)? *Si illos dixit deos, ad quos verum Dei factum est, et non potest solvi Scriptura; quem Pater sanctificavit, et misit in hunc mundum, vos dicitis, quod blasphemias, quia dixi: Filius Dei sum* (Joan. x, 34 seqq.).

Nos vero inquirentes apostolatus modum, per quem ad nos venisse dicitur, ex sacris litteris cognitionem captamus. Dixit enim ipse per vocem Isaie: *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, denuntiare captivis remissionem, et cæcis receptionem oculorum* (Isai. LXXI, 1). Missum autem dicimus Filium a Deo et Patre factum hominem: convenit enim rectissime exinanitatis mensuræ ratio apostolatus et nomen. Missum itaque est, ut ante dixi, non nudum, et sine carne, Dei Patris Verbum, sed generationem passum secundum carnem, sive ex sancta Maria corpus accipiens, idque ineffabiliter et inconfuse sibi adjungens, ut sæpissime dictum est: *Unxit nobis Deus Dominus, (juxta Scripturas Psal. cxvii, 26).*

Proprium ergo Verbi fuisse corpus dicimus, non hominis nescio cujus specialiter et seorsum alterius, qui præter ipsum intelligatur Christus et Filius; quemadmodum autem uniuscujusque nostrum corpus, ejus specialiter esse dicitur, cujus est; sic etiam de unius Christi corpore intelligendum est: nam licet sit nostris corporibus consimile, et cognatum, quippe factum ex muliere; attamen ipsius proprium, ut ante diximus, et intelligitur, et vocatur. Sed quandoquidem [Baluz. quoniam] vita est naturaliter Dei Patris Verbum, vivificam suam carnem effecit, hocque modo facta est nobis vivifica benedictio, ideoque dicebat Christus: *Amen, amen dico vobis. Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi, et vitam dans mundo* (Joan. XXXVIII, 52). Et porro: *Siquis manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in ipso* (Ibid., v. 57). Attende, quomodo ubique corpus ex muliere suum nominat, propter summam *ἁγιότητι*.

Cum ita se habeat mysterii ratio, rursus in suo tractatu Nestorius (Serm. 9): *Audite, inquit, et scripta diligenter attendite: Qui manducat carnem meam. Memento quod de carne sit quod dicitur, et non a me fingatur nomen carnis, ne videar illis aliud pro alio interpretari: Qui manducat carnem meam, et bibit sanguinem meum. Numquid dicit: Qui manducat deitatem meam, et bibit deitatem meam? Sed qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet, et ego in ipso. Memento, quod de carne est quod dicitur: Sicut misit me vivus Pater,*

ne qui appareo. Sed forte aliud pro alio interpretor. Audiamus quid sequitur: Sicut misit me vivus Pater. Ille deitatem dixit, ego dico humanitatem. Videamus quis sit pravus interpres: Sicut misit me vivus Pater. Dicit hæreticus quod deitatem hic dicat, id est: Misit me Deum Verbum vivus Pater, juxta illos, et ego vivo Deus Verbum propter Patrem; deinde infort: Qui manducat me, et ille vivet. Quid manducamus? Deitatem an carnem? At de his quidem, quæ tam flagitiose petulantèrque dixit, longiore habuimus cetero sermonem. Quid vero sit quod velit intelligere, non Deum Verbum missum esse, dicena, [Baluz. add. sed] incarnatum et hominem factum, seponens in parte, et seorsus, ut ipse ait, eum qui apparet, videre non possum, immo perspicuum est magis, patensque [Baluz. præsensque] commentum, rationem enim labefactat *ἰνώσεως*, ut Christi corpus commune videatur; non vero [Baluz. vere] proprium ejus, qui omnia vivificare potens est.

Longior ille sermo est liber quartus Contradictionum, in cuius capite quarto hæc ipsa verba Nestorii referuntur, et copiose tractantur. Unde apertum est opus Contradictionum elaboratum prius fuisse, quam Orientalibus Cyrillus responderet; atque inde lucem accipit, quod in Præfatione dictum est col. 699-748.

Parvula quidem videntur, et perexigua Deo verbo omnia humana. Post quam vero dignatum est nostra causa exinanitatem mundo saluberrimam sustinere, etiamsi dicatur missum esse *denuntiare captivis remissionem, cæcis receptionem oculorum*; in hoc tamen glorificatur, quasi perpossum carnalis dispensationis humilitatem. Nec quisquam sapientum reprehendat, sustinuisse ipsum nostra propter nos.

Nonne igitur affirmans, alium quemdam Filium et Christum, præter Deum Verbum, eum esse, qui apparet, cui etiam soli apostolatus officium, et nomen attribuit, *ἰσθροποργίαν* nostrum [Bal. nostrorum] dicit esse mysterium, et in perditas cogitationes scelerate convertit animos auditorum, humanis rationibus [Baluz. ratiocinationibus] ea subjiciens, quæ unice [Bal. om. unice] et inquisita fide creduntur: neque enim, quia deitas non manducatur, ideo sanctum Christi corpus dixeris esse commune.

Seire autem necesse est, ut sepe diximus, corpus esse proprium Verbi omnia vivificantis. Quoniam vero corpus est vitæ, vivificum est: per illud etenim mortalibus nostris corporibus immittit Filius vitam, et destruit mortis imperium; vivificat autem nos simili modo etiam sanctus Spiritus Christi: *Spiritus enim est, qui vivificat* (Joan. vi, 64), juxta ipsius Salvatoris vocem.

Nihil autem impedit, quominus, ne sedus videar corpus Verbi proprium dicere, etiam sanctorum Patrum in medium exempla proferantur, ut cognoscant adversarii, se sine causa in nos inclamasse, qui ubique sequimur voces Patrum. Ait igitur memoratissimus

A Pater noster et episcopus Athanasius, in libro de sancta Trinitate: *Et ostendebatur, quod non per phantasiam, sed vere habeat corpus: decuerat autem Dominum induentem carnem humanam, totam cum passionibus suis induere; ut quemadmodum ipsius proprium fuisse dicimus corpus, sic etiam corporis passiones propriæ ipsius esse dicantur, et propter deitatem ipsum non tangerent passiones.* Et rursus: *Hæc necessario ante tractavimus, ut si videamus ipsam, per suum corpus tamquam per instrumentum, divine facientem, vel dicentem, cognoscamus, quod, ut Deus, hæc operetur.* Et hæc quidem beatus Pater noster Athanasius.

Cæterum etsi proprium corpus Verbi dicatur, attamen est ex muliere, eo quod esse intelligitur caro. Beatus quidem Paulus: *Primus homo, inquit, de terra, de limo; secundus de cælo* (1 Cor. xv, 47). Ipse autem Christus: *Nemo ascendit in cælum, inquit, nisi qui de cælo descendit Filius hominis* (Joan. iii, 13). Dicimus autem, quod non de cælo corpus conjunctum sibi deferens Verbum hæc dicat, ^a sed quod desursum existens et de cælo, corpus sibi adjunctum fecerit ineffabiliter, inestimabiliter, inconvertibiliter, inconfuse; ideoque de cælo ait se esse, etiam tunc, cum factum est Filius hominis.

Cum igitur recte, et procul omni culpa, habita sit nostra oratio, quæ objurgatoribus maledicendi fuit occasio, si anathematismus quorundam blasphemis adversetur, opponens mendaciam veritatem; ^b opinor autem me nulla in re deliquisse, si Christum esse dixerim, *supra nos natum*. Nam etsi Deus Verbum sit ^c *factus homo*, est tamen sic quoque non tantummodo supra nos, sed etiam supra omnem creaturam: neque enim homo tantum intelligitur esse juxta nos, sed idem etiam desursum et de cælo.

ANATHEMATISMUS DUODECIMUS.

Siquis non confiteatur, quod Dei Verbum passum sit carne, et crucifixum carne, et mortem gustaverit carne, et factum primogenitum ex mortuis, eo quod sit ut Deus [Baluz. om. ut Deus], et vita et vivificans; anathema sit.

REPREHENSIO HÆRETICORUM.

Rursus ipsum suorum nunc quoque admonemus, quod impassibilem omnino dixerit divinam naturam in primo tomo (*In epist. ad monach.*). Ait enim ita: *Unus ergo, qui est omnibus dignior præstantiorque, suam pro omnibus animam posuit, et dispensatorie parumper carnem deprimi morte concessit, et mortem, utpote vita, destruxit; non sustinens contra naturam suam aliquid pati.* Dicamus igitur ipsi dicenti sibi contraria: Quomodo is qui carnem parumper deprimi morte concedit, et qui mortem destruit utpote vita, non sustinens contra naturam suam aliquid pati; nunc, ut ipse ait, patitur carne?

At vero non passus est Deus carni conjunctus; sed caro magis, quæ erat Deo Verbo conjuncta, concessu ipsius, patiebatur ea, quæ sua sunt. Nequaquam enim,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Verba *Sed quod desursum existens et de cælo* Baluzus omittit. Edit.

^b Baluz.: *Opinor autem me nullo carnere deliquisse, si, etc.* Edit.

ipso non concedente, aut mors, aut passio accidisset : nam si presente anima, mors intervenire non possit, quomodo, Deo presente, nec presente tantum simuliciter, sed conjuncto, sumi a quadam, et ipsi soli nota conjunctione, inquietare ipsius templum poterat, aut mors, aut passio, nisi ipsius concessu? Non deitas passa est carni conjuncta, sed deitatis concessu, caro patiebatur, quæ sua sunt.

Quod vero malitiose posuerit, CARNE PASSUM, et ad simpliciorum deceptionem, hinc potest intelligi : neque enim servaverit impassibilitatem divinæ naturæ is, qui dixerit, CARNE PASSUM; qui enim ait, CARNE PASSUM, id scilicet dicit ipsum passum fuisse cum carne. Licet ergo cum carne sit passus, passibilis tamen demonstratur. Aut enim cum pati posset, per naturam suam passus est, aut contra naturam; si per naturam passus est erit et Pater passibilis, qui est similis Filii : necesse est namque, omnia inesse genitori, quæ insunt ei, qui natus est. Aut conflēbimur ipsam quidem passum esse, habentem patiendi naturam; Patrem vero pati non posse. At si ita dixerimus, eadem cum hæreticis sentiemus dicentibus, Unigeniti deitatem esse passibilem; Patrem vero pati non posse : unde etiam ἑτεροούσιον aiunt, id est, alterius substantiæ.

Si vero contra naturam passum esse dicat, dicemus : Ecquæ passio divina natura possit esse validior, ut in se deprimeret eum, qui est impassibilis per naturam? Dicit ille : Hoc ipsius voluntatis est. Dicemus : Ipsius voluntas impassibilis est. Querimus autem passibile quiddam, quod [Baluz. passionem quæ] impassibilem naturam in suam passibilitatem transtulerit; alioquin et voluntas divina vult, quæ ipsam deceant.

Et quid decentius, inquit, quam servare hominum genus? Sed quomodo servari hominum genus posset, ipsum ad impassibilitatem transferens, quæ divinam etiam, impassibilemque naturam, in passionem transtulerit? Certe enim, ut validior, in suum passibile transtulit id, quod erat impassibile. Et quod erit enolumentum passibili, si id quod impassibile est, fuerit etiam [Baluz. commune] passibile? hæc enim adjectio magis est mali, quam interemptio; nam res nulla [Baluz. nulli] tollitur, cum est simili addita, sed augetur.

Quæ igitur salus est passibilis naturæ [Baluz. passionis], ut diximus? Non certe impassibilis cum passibili communito; sed passibilis ad impassibilem [Baluz. passibilem] migratio. Quod fecit etiam Dominus Christus, qui non ipse secundum deitatem in passionem deductus est; sed et humanitatem omnem, per carnem sanctam, in altitudinem sublevavit, et humi jacentem erexit ad cælum, et obnoxiam ante servituti [Baluz. om. servituti] in adoptionem conferre dignatus est. Quis vero propter inobedientiam, mortem debebat? Humana sane natura, non divina. Quam igitur reddere oportebat seu persolvere [Baluz. om. seu persolvere] inobedientis mortem?

RESPONSIO ORTHODOXI.

Magnam certe mirabilemque vim veritatis, quam experientia ipsa testatur [Baluz. negotia ipsa testantur]. Neque enim mihi opus erit longiore sermone, qui satisfacere possit eis, qui decepti sunt, et opinati, nos dixisse divinam naturam Verbi esse passibilem; cum ipsi adversarii sponte concesserint, et planissime confessi sint, nos ab hujusmodi criminibus longissime esse submotos. Sed quoniam rem sine ullo argumento, per dementia, ut ipsis libuerit, proponentes et acribus sensuum utentes inventis, sagacitatem suam, acrimoniamque probare contendunt; agunt autem satis argute, impassibile secundum suam naturam Dei Verbum esse dicentes; audiant a nobis, quod sine causa depugnent, et auras verberent, cum nemo contra e diversa parte nitatur, nec sentiat contraria, nec diversa. Quid ergo frustra desudant? Quid sine causa contentunt? Quis adeo stupidus est, quis ita attonitus, ut excellentissimam omnium naturam dicat esse passibilem, eamque audeat ponere inter infirmitates creaturæ, quæ incorporealis est, et omni superior creatura?

Sed quandoquidem mysterii ratio hominem factum esse cognoscit dispensatorie unigenitum Dei Filium, et proprium ipsius esse affirmamus assumptum ex beata Maria sanctum corpus; ideo recte, propter proprietatem dispensatoriam, carnis passiones ipsius esse dicimus, servantes tamen ubique naturæ ipsius impassibilitatem : Deus est enim qui de Deo natus est.

Quoties igitur passus esse dicitur, carne, non natura, intelligitur passus; sed suas magis faciens passiones carnis [Bal. ipsius], ipsius enim factum est corpus, quod est ipsi conjunctum, ut dudum dixi; ideoque divinus Paulus ipsum *per quem, et in quo omnia fecit Pater, primogenitum ex mortuis dicit fuisse, cum ita scripsit: Gratias agimus Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum, qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnia creaturæ, quia in ipso condita sunt universa in cælis et in terra, visibilia, et invisibilia sive throni, sive dominationes, sive principatus. Omnia per ipsum, et in ipso creata sunt; et ipse ante omnes, et omnia in ipso constant; et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse principatum tenens; quæ in ipso complavit omnem plenitudinem habitare, et per ipsum reconciliare omnia, in ipsum pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælo sunt Col. 1, 12 et seqq.).*

Attende, quemadmodum per eum omnia facta esse commemoret, visibilia et invisibilia, thronos et principatus; ipsum datum esse dicat caput Ecclesiæ, et primogenitum ex mortuis fuisse affirmet; conciliata esse omnia per ipsum, pacificasse per sanguinem crucis ipsius, sive quæ in terris, sive quæ in cælis. Quis ergo est, qui possit ulterius dubitare? aut quis

vereatur, ne forte passibilem Filii naturam mysterii ratio ostendat, si carne passus esse dicatur? Passiones enim corporis sui, et ante dixi, suas existimat passiones.

Hoc ita sentire beato Petro placebat dicenti: *Christo ergo passus pro vobis carne* (1 Petr. iv, 1). Aliud autem est a nobis dici, carne passum; et aliud dici passum deitatis natura: quando enim idem est et homo simul et Deus, impassibilis quidem, quantum est ad deitatis naturam; passibilis vero, humanitate. Quid mali vel novi est, si ea parte passus dicatur quæ pati posset, cum ea quæ pati non posset, impassibilis permansisset?

Quod vero hujusmodi fide beatorum Patrum enituerit chorus, ex his iterum cognoscemus, quæ ipsi scripserunt, Salvatoris secuti mandatum; meminere enim eum dixisse: *Gratis accepistis, gratis date* (Matth. x, 8).

GREGORII BEATISSIMI EPISCOPI NYSSÆ.

Hoc, inquit, sentite in vobis, quod etiam in Christo Jesu [Baluz. Filio], qui cum esset in forma Dei, non rapinam arbitratus est, esse æqualis Deo; sed exinanivit seipsum, formam servi accipiens (Philip. ii, 5). *Quid in Deo servi forma pauperius? quid in rege humilium, quam ad participatum nostræ naturæ pauperimæ voluntarie devenisse? Rex regnantium, et dominus dominantium tributum pensat; Dominus creaturæ deiciatur in speluncam; qui omnia comprehendit, cœnaculi non invenit locum, sed in præseppe mulorum animalium projicitur; mundus et sincerus humanæ naturæ pati. ar sordem, et per omnem nostram gradiens paupertatem, usque ad experimentum pervenit mortis. Videtis modum voluntariæ paupertatis; vita mortem gustare dignatur; iudex adducitur in iudicium ritæ; omnium dominus subiit suffragium iudicantis; rex cœlestium principatum manus carnificum non repellit.*

BASILII SANCTISSIMI EPISCOPI CÆSARÆ.

Neque tantum cœlum, et terra, et æquorum altitudo,

Dum hæc prelo subjiciuntur, incidi forte in librum Anastasii Sinaitæ, qui dux viæ dicitur, et aliud querenti occurrit caput vigesimum secundum, in quo Andreæ Samosatensis mentio fit, et mediocre quoddam fragmentum, ex opere ad anathematismos pertinente, exhibetur. Illud ego conferendum putavi hunc in locum, sive propter cognitionem argumenti, sive auctoris causa, cujus inde major aliqua notitia, quam ex precedenti opere, haberi potest. Cum igitur Anastasius multa subinde sanctis Patribus supposita probare vellet, multa quæ pie dixerint, ab hæreticis detorqueri falsos in sensus, et quod mirabilis, a variis in oppositos, exemplum ponit in Andrea Samosateno, qui, rem plane stupendam! conficere nititur, sanctum Cyrillum Nestorio patrocinari, verbaque profert, quibus in Christo ut duas naturas, ita duas hypostases fateri videatur, cum Eutychiani Nestorianis penitus contrarii, suas illum in partes traherent. Sic ergo Anastasius.

Gaiianitis et Theodosianis, atque Eutychianistis sursum et deorsum objicientibus Cyrillum, quasi unam in Christo naturam dicat, Andreas Samosatensis in scripto suo contendit, Cyrillum potius Nestorio patrocinari, etiamsi ignorans id faciat, et laqueo, quem ipse tetendit, capitur; hoc ipso, quod ex principio quarti capituli a beato Cyrillo conscripti hæc citat: « Siquis duabus personis sive hypostasibus Christum dividit, anathema sit. »

Ad hæc ita respondet Andreas: « Quam præclarum iudicium! Quam pia est hæc Cyrilli de dogmatis explanatio! Ecce, Patrum, et maxime Synodorum

A et quæ in aquis vivunt, nec terrestria animalia, nec stellæ, nec urbores, nec aer, nec horæ temporum, et elementorum varia diversaque ordinatio, virtutis ipsius maiestatem probare [Baluz. maiestati improbare] possunt, quantum quod poterit Deus, qui capi non potest, impassibilis conjungi per carnem cum morte, ut nobis passione sua impassibilitatem donaret.

ATHANASII BEATISSIMI EPISCOPI ALEXANDRIÆ.

Et ostendebatur, quod non per phantasiam, sed vere habebat corpus; consentaneum autem erat Dominum induentem carnem humanam, eam totam cum passionibus suis induere, ut quemadmodum ipsius proprium dicimus corpus, sic etiam corporis passiones propriæ ipsius esse dicantur, etsi propter divinitatem eum non tangerent passiones. Quod si corpus alterius est, alterius dicatur et passio; sin autem Verbi est caro: Verbum enim caro factum est (Joan. i, 14); necesse est ut carnis passiones ejus esse dicantur, cujus sit etiam caro: cujus namque passiones sunt, damnatio, flagellatio, sitis, patibulum, mors, et cæteræ corporis passiones, ejus etiam sunt victoria, et gratia. Est igitur recte et decenter, ut non alterius, sed ipsius Domini, tales passiones esse dicantur, ut ipsius sit etiam gratia, et ne alium colere pro alio videamur, sed vera religione cultores: quippe cum non communem hominem, sed vere naturæ Dei Filium, et hunc factum hominem; nihilominus tamen et Deum salvatorem precemur.

Satis igitur ad satisfactionem opinor esse prudentibus dicta, quæ addita sunt, cum præsertim lex divina aperte commemoret: *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum* (Matth. xviii, 16). Siquis igitur est qui velit ultra contendere, audiat a nobis ipse: Perge tuum iter. At nos, qui sumus dediti veritati, sacras litteras et sanctorum Patrum fidem sequemur: ita enim supernæ vocationis palmam consequemur in Christo, per quem, et cum quo Deo et Patri gloria, cum sancto Spiritu, in sæcula sæculorum, Amen.

D more, hypostases trahit esse personas, secutus Patres Nicæni concilii, qui aiunt, tres esse hypostases sive personas in sacratissima et consubstantiali Trinitate. Si igitur recte asseverat hypostases esse personas, qua ratione in omnibus propemodum lucubrationibus suis appellat ipse naturas hypostases? Nam quando naturas vocat hypostases, hypostases vero personas, quid aliud profitetur, nisi diversas in Christo personas? ut cum ait, naturas, sive hypostases mansisse inconfusas.

« Cujus hypostases, o eximie Cyrille? Claram, quod Christi, siquidem tu ita hypostases definis. Quod si

definitio hæc, personas esse hypostases, a te non est profecta, potuisset fortasse quis tui defendendi gratia dicere, Cyrillum nomine hypostaseon non intelligere personas, sed subsistentias quasdam rerum substantialium. Sed cum tu adversus te ipsum definitionem illam attuleris, nullus de cætero defensionis locus tibi relinquitur. Quare quando dicis, Christi naturas, sive hypostases mansisse inconfusas, nihil aliud dicis, quam mansisse inconfusas hypostases sive personas.

Unde ex hac a te lata lege, nimirum, naturas esse hypostases sive personas, sequitur tres esse naturas in tribus sanctissimæ Trinitatis personis, ut Ariani contendunt; duas vero personas in duabus unigeniti Filii naturis. Itaque cum ais tractatu de Adoratione in spiritu, duarum Christi naturarum sive hypostaseon arcum fuisse figuram; et alibi his ipsis verbis, ex duabus naturis, sive hypostasibus, sive personis constitui Christum; obscurum non est, te fateri Christi corpus in utero Virginis prius exstitisse ac formatum esse, et postea demum cum persona Verbi divini conjunctum. Quod et in tertio capitulo affirmas hunc in

modum: Siquis post ineffabilem unionem dividit hypostases. Cumque infinitis aliis locis naturas nuncupes hypostases, in libris ad Hermiam tibi ipse adversaris, et a te dissentis, asserens aliud esse naturam, et aliud hypostasim, sive personam.

Et quomodo, cum Theodoretus duodecim capitula tua refutare aggressus esset, numquam defendisti id, quod de hujusmodi hypostasibus in tertio capitulo asseveras? Quamobrem inconstans tibi ipse repugnans, et tua vinceta cedis; aliquando quidem unam Christi naturam asserens, aliquando duas personas.

Etenim in scholiis quoque tuis interpretans staterem, quem reperit Petrus in ore piscis, ita scribis. Igitur verus stater est Christus. Ipse enim est geminus character; magnæ gratiæ disertissimo Cyrillo, qui ubique diversos in Christo characteres ac hypostases confitetur.

Audistis, fratres, draconis nequissimi Andreae convicia, quæ ex pectore Nestoriani veneni plenissima adversus sapientissimum doctorem Cyrillum eructavit, eoque quod dixerit, naturas esse hypostases.

Hoc ex fragmento intelligere licet, 1º Andream studiosissimum fuisse Nestorii: ideo enim, et execrandus ab Anastasio, et draco nequissimus vocatur. 2º Oppugnata fuisse ab eo capitula scripto libro, qui ab objectionibus diversus sit: totum enim hoc fragmentum in objectionibus non reperitur, neque fuit unquam. Nam quomodo ad objecta sane gravia Cyrillus non respondisset, qui minutiora quæque diluit? 3º Librum hunc scriptum fuisse, post reprehensiones Theodoreti a Cyrillo confutatas, atque adeo post responsionem ad objectiones Orientalium: sit enim et confutationis, in parte ræ fragmenti, et responsionis ad objecta, mentio in confutationis proœmio. 4º Videri scriptum ab Andrea librum, vel sub finem concilii Ephesini, post acceptas a Theodoro litteras de statu rerum Nestorii, vel post solum concilium, cum regressi in Orientem schismatici depositionis sententiam in Cyrillum latam construarunt in synodo, cujus meminit Liberatus: tunc enim nihil non licuit Orientalibus adversus capitula duodecim, quæ ne omnibus quidem catholicis probabantur; nihil non ausi sunt Nestorii fautores, præ impatientia afflictæ causæ, quæ suos adhuc habebat in aula patrocini. 5º Scholia de incarnatione Unigeniti edita esse a Cyrillo ante concilium Ephesium, si vera sint quæ scribit Andreas: de ipsis enim loquitur, ut de pervulgato jam dudum opere; quamquam id quod assert de statere, non reperitur in scholiis cujusmodi nunc habentur. Unde oportet, aut Anastasium memoria lapsum, Scholiorum nomine aliud opus appellasse, aut ipsis deesse, quæ de statere scripta erant. 6º Denique vexari toto isto fragmento dictum Cyrilli anath. iii: *Si quis in uno Christo post unionem dividit hypostases, ipsasque tantum conjunctione inter se connectit, quæ secundum dignitatem est*, etc. videntur enim hypostases positæ pro naturis: solæ enim nature connectuntur, quæ si naturæ duæ sint, duas sequitur a Cyrillo dici hypostases in Christo, quod Nestorianum; si minus autem duæ sint, sequitur alteram transiisse in alteram, quod Arianum. Verum fallitur ratione sua Andreas, aliud enim nihil Cyrillus vult, quam unitis inconfuse et inconvertibiliter naturis, jam non duæ admitti debeant hypostases, (hoc enim est: *διαρῆν τὰς ὑποστάσεις*) quæ sola *σχετικῶς* unionem copulentur.

SANCTI CYRILLI

EPISCOPI ALEXANDRIÆ

APOLOGETICUS ADVERSUS THEODORETUM,

VEL

RESPONSIO AD EA QUÆ THEODORETUS CONTRA ANATHEMATISMOS DIXIT.

Cyrillus reverendissimo et dilectissimo fratri, et confessorio Evoptio, in Domino salutem.

Legi quæ a tua sanctimonia dudum mihi transmissa sunt, et affectum miratus sum, atque sinceritatem charitatis in Christo; oportere autem arbitror, nunc quoque attemperatissime exclamare, quod in libro Proverborum scriptum est: *Frater a fratre adjutus,*

ut civitas bene munita (Prov. xviii, 19). Et mihi quidem videtur charitas diviniæ Scripturæ maxime fuisse laudibus honorata, et id recte, quippe cum habeat in se plenitudinem legis (Rom. xiii, 10), et virtutibus sit aliis præferenda, ac sanctorum animis videatur esse mirabilis; nempe quam dicimus, non nudis, nec solis impleri verborum vocabulis, sed quæ a rebus ipsis

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Episcopo Ptolemædis, cujus mentio supra pag. 473 et 516. Porro istud opusculum Cyrilli ex alia

versione editum est anno 1628, in Hæro cui titulus *Antidotum adversus hæreses*. BALUZ.